

TESAM Akademi Dergisi

Journal of TESAM Academy

ISSN 2148-2462 / E-ISSN 2458-9217

Kıbrıs'ta 1878'den 1974'e Yaşanan Türk Göçlerine Dair Bir Araştırma¹

A Research on Turkish Migrations in Cyprus from 1878-1974

Öz

Bu çalışmanın amacı; Kıbrıs'ın 1878 yılında İngiltere'nin egemenliğine girmesiyle başlayan ve 1974 Kıbrıs Barış Harekati'na kadar geçen süreçte Kıbrıs'ta yaşanan göç hareketlerinin nedenlerini ve Kıbrıs Türk toplumu üzerine olan sosyolojik etkilerini araştırmaktır. Bu bağlamda, çalışma yalnızca Kıbrıs'ta yaşanan Türk göçlerini kapsamaktadır. Araştırmada nitel ve nicel yöntemler (karma yöntem) birlikte kullanılmıştır. Sayısal ve sözel verilerin birlikte kullanımıyla açıklama kolaylığı sağlanarak anlam gücünün artırılması amaçlanmıştır. Nitel bölümde göçe dair kavramsal çerçeve oluşturulmuş, Kıbrıs'ta yaşanan göç hareketlerinin tarihsel arka planı ele alınmıştır. Ayrıca Lefkoşa'da aralarında Türk Mukavemet Teşkilatı Derneği üyelerinin de yer aldığı bir grup ile odak grup görüşmesi yapılmıştır. Nicel bölümde ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) yaşayan 515 birey ile yüz yüze anket uygulaması yapılarak Kıbrıs'ta 1878'den sonra yaşanan göçlerin nedenleri ve etkilerine dair veriler elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, Kıbrıs'ta 1878 sonrasında Türklerin yapmış olduğu göçlerin büyük oranda yıldırma ve asimilasyon politikaları sonucu olduğu, göçlerin Kıbrıs'ın demografik yapısını bozduğu, Türk toplumu üzerinde ekonomik, sosyal ve kültürel gerilemeye neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Zorunlu Göç, Kıbrıs, Türk Toplumu.

Abstract

The aim of this study is to investigate the reasons for the migration movements in Cyprus and their sociological effects on the Turkish Cypriot community, from the period when Cyprus came under British rule in 1878 to the 1974 Cyprus Peace Operation. In this context, the study only

Murat CİHAN

Doktora Öğrencisi,
Kıkkale Üniversitesi, Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü.
muratcihan94@gmail.com
ORCID : 0000-0003-3500-602X

İbrahim MAZMAN

Prof. Dr.,
Kıkkale Üniversitesi, İnsan ve
Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji
Bölümü.
ibrahimmazman5@yahoo.com
ORCID : 0000-0003-0564-502X

Cilt / Issue: 12(1) 279-323

Geliş Tarihi: 08.05.2024

Kabul Tarihi: 31.01.2025

Atıf: Cihan, M., ve Kazman, İ.
(2025). Kıbrıs'ta 1878'den 1974'e
yaşanan Türk göçlerine dair
bir araştırma. *Tesam Akademi
Dergisi*, 12(1), 279-323. [https://doi.
org/10.30626/tesamakademi.1480309](https://doi.org/10.30626/tesamakademi.1480309)

1 Bu çalışma, sorumlu yazarın
doktora tezinden türetilmiştir.

The content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

covers Turkish migrations in Cyprus. Qualitative and quantitative methods (mixed method) were used together in the research. It is aimed to provide ease of explanation and increase the meaning power by using numerical and verbal values together. In the qualitative section, the conceptual framework of migration was created and the historical background of the migration movements in Cyprus was discussed. In addition, focus group interviews were held with a group including TMT Association members in Nicosia district. In the quantitative section, data on the causes and effects of the migrations in Cyprus after 1878 were obtained by applying a face-to-face survey to 515 people living in Turkish Republic of Northern Cyprus. As a result of the research, it was concluded that the migrations of Turks in Cyprus after 1878 were largely the result of intimidation and assimilation policies, that the migrations disrupted the demographic structure of Cyprus and caused economic, social and cultural regression on the Turkish society.

Anahtar Kelimeler: Immigration, Forced Migration, Cyprus, Turkish Society.

Extended Abstract

The purpose of this study is to investigate the reasons for the migration movements in Cyprus and their sociological effects on the Turkish Cypriot community, from the period when Cyprus came under British rule in 1878 to the Cyprus Peace Operation in 1974. In this context, the study only covers Turkish migrations in Cyprus. Mixed method was used in the research. In this way, it is aimed to ensure that qualitative and quantitative data support each other and to increase the reliability of the research. In the qualitative section; In addition to literature review and document review, observations were made by visiting the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC). In addition, focus group discussions were held with individuals, including members of the Turkish Resistance Organization. In the quantitative section; A face-to-face survey was conducted with 515 individuals in Nicosia and Kyrenia between 10 November and 1 December 2023, with a form containing 11 demographic and 42 fully structured questions.

The Ottoman Empire conquered Cyprus in 1571. After a 307-year Ottoman period, Cyprus came under the rule of England in 1878. After the beginning of the British period, thousands of Turks who did not want to live under the sovereignty of another nation migrated to Anatolia. Cyprus became a colony of England after the Lausanne Peace Treaty and unrest with the political and social policies implemented by the British administration increased the migration of Turks to Anatolia and other

countries. Increasing demands for Enosis in the Greek community in the 1950s and the terrorist actions of the EOKA organization, founded in 1955, accelerated Turkish immigration from the island. In the period 1955-1959, 33 Turkish villages were abandoned and 3000 people became immigrants. The Republic of Cyprus period (1960-1974) was the period when the EOKA organization and the Greek administration implemented military, political and economic policies in order to purify Cyprus from the Turks. As a result of acts of oppression and violence, 103 Turkish villages were abandoned between 1963 and 1968, and approximately 25,000 Turks began to live as immigrants.

The research is basically based on the hypothesis that "Turkish migrations to Cyprus between 1878 and 1974 took place within the scope of forced migration as a result of intimidation and assimilation policies." 5 of the 6 participants interviewed in Nicosia lived through the British period. They gave concrete examples about the emphasis on the English language in education, the alienation of societies from their own national values, military recruitment, and the migration of Turks to England and other countries. It has been understood that due to these policies, the population demography in Cyprus has deteriorated due to migration and Turks have been forced to migrate to Türkiye, Australia, England and Canada. Data in the same direction was obtained from the answers given to the survey questions. 81.7% of the participants stated that Turks were not treated fairly during British rule. It was also stated that the English language became widespread with the training provided, the infrastructure of British colonialism was created, there was a partial increase in Christianization, and migrations from Cyprus were mandatory. 5 out of 6 participants experienced the EOKA period. Participants gave examples of the policies of intimidation and forcing migration such as mass murder, dispossession and humiliation that the Greeks implemented against the Turks. "Do you think that the political and military policies implemented by EOKA had an impact on the migration of Turks from the island?" 77.5% of the participants answered "Yes" to the question. As a result of the policies implemented by the Greek administration and EOKA, the Turks were forced to migrate from the island, the population balance was disrupted, the Turkish society became impoverished, unemployment increased, the qualified and young population migrated, there was a deterioration in the family structure due to migration, kinship ties were broken, socio-cultural It was understood that there were negativities in life. On the other hand, the Greek administration changed its policy for a while and encouraged immigration from the island in various ways. By establishing migration

agencies, financial aid was given to those who would migrate and passport convenience was provided. Immigrants are guaranteed employment in their destination countries. When qualitative and quantitative data were evaluated together within the scope of the research, it was understood that the necessary concrete data was obtained. The answers given to the survey, the evidence obtained from the literature and the data obtained from focus group discussions overlap and support each other. Accordingly, the study's hypothesis and subhypotheses were confirmed. Despite the many years that have passed, it is possible to say that the effects of the traumas from the colonial period and the Republic of Cyprus period on the Turkish Cypriots still continue. The traumas experienced were inherited by the young generation who did not see the colonial and conflict period. The data obtained from the research support this situation. According to Turkish Cypriots, TRNC continues a struggle for existence in the political arena. The integration of TRNC with world politics is seen as the most important priority. It is an undeniable fact that the Turkish Cypriot community needs Türkiye's support for its development in the political, economic and socio-cultural fields. It has been evaluated that pragmatic policies should be developed to strengthen the ties of the Island of Cyprus, which is in an indispensable position for the Eastern Mediterranean geography, with Türkiye.

Giriş

Bu çalışma; Kıbrıs'ın 1878 yılında İngiliz idaresine girmesiyle başlayan göç hareketlerinin nedenlerini, Kıbrıs'ın bu günkü demografik, siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel yapısına etkilerini kapsamaktadır. Kıbrıs için göçler tarih boyunca süregelen bitmeyen bir olgudur. Osmanlı Devleti 1571 yılında Kıbrıs'ı fethettikten sonra adanın ihya edilmesi ve burada Türk nüfusun oluşması amacıyla Anadolu'dan zorunlu göç rejimi başlatmıştır. Bu dönemde yaklaşık 1.689 aile Kıbrıs'a göç ettirilmiştir (Sarınay, 2000, s. 17-18). Göç ettirilen kişiler, ekonomik ve sosyal hayatın devam etmesi amacıyla her çeşit meslek grubuna ait insanlar arasından seçilmiş ve adaya dağınık olarak yerleştirilmiştir. Bu şekilde Kıbrıs'ta anlamlı bir Türk nüfusu oluşturulmuştur.

Kıbrıs, Osmanlı Devleti tarafından 1878 yılında İngiltere'ye kiralanmıştır. Ada İngiltere egemenliğine girdikten sonra Türkler Anadolu'ya göç etmeye başlamıştır. 05 Kasım 1914 tarihinde İngiltere Kıbrıs'ı ilhak etmiştir. Başka bir devletin egemenliği altında yaşamak istemeyen birçok Kıbrıslı Türk, Ada'dan göç etmiştir (Kıbrıs'ta İngiltere, 2023). 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Barış Antlaşması'na göre; Ada'da yerleşik durumda bulunan Kıbrıslı Türklerin Kıbrıs'ta yaşamaya devam etmeleri durumunda mecburi olarak İngiliz vatandaşlığına geçecek olması göçe neden olan bir başka faktör olmuştur (TBMM, 2023). Bu madde hükümlerine göre İngiliz uyruğuna geçmek istemeyen 24.000 Türk daha Anadolu'ya göç etmiştir (Türsan, 1987, s.65). Dolayısıyla Kıbrıslı Türkler aleyhine 1878'de başlayan demografik bozulma 1914'te Kıbrıs'ın İngiltere tarafından ilhakıyla ve 1923 Lozan Barış Antlaşması ile devam etmiştir (Kıbrıs'ta İngiltere, 2023).

1931 yılında Rumların İngiliz idaresine yönelik olarak başlattıkları isyan, İngilizlerin hem Rumları hem de bu isyanda hiçbir rolü olmayan Türkleri baskı altına almasına neden olmuştur. Bu baskılar Rumları Enosis isteklerinden vazgeçirememiştir. 1955 yılında kurulan EOKA tedhiş örgütünün terör eylemlerine başlaması adadan göç eden Türklerin sayısının her geçen gün artmasına neden olmuştur. 1955-1959 döneminde 33 Türk köyü terk edilmiş 3000 kişi göçmen durumuna düşmüştür. Kıbrıs Cumhuriyeti dönemi (1960-1974) EOKA örgütünün ve Rum yönetiminin Kıbrıs'ı Türklerden arındırmak adına askeri, siyasi ve ekonomik politikaları uyguladıkları dönem olmuştur. Baskı şiddet eylemleri neticesinde 1963-1968 yılları arasında 103 Türk köyü terk edilmiş 25.000 kadar Türk göçmen olarak yaşamaya başlamıştır (Serter, 2008, s.386-387).

İngiliz dönemine Türkler üzerinde uygulanan, askere alma, devlet dairelerinde ayrımcılık, memurluktan çıkarma gibi baskılama ve yıldırma uygulamaları ile İngilizcenin yaygınlaştırılması, milli değerlerin unutturulması, Hristiyanlaştırma faaliyetleri gibi asimilasyona dönük uygulamalar Türklerin Kıbrıs'tan zorunlu olarak başta Türkiye olmak üzere üçüncü ülkelere göç etmelerine neden olmuştur. Kıbrıs Cumhuriyeti döneminde ise zorunlu göçe neden olan uygulamaların başında, köy basma, ambargo, cinsel saldırı, öldürme, yaralama gibi insan haklarına aykırı eylemler gelmektedir. Yaşanan göç hareketleri sonucunda Kıbrıs'ta bulunan Türk nüfus gerilemiş buna bağlı olarak nitelikli iş gücü kaybı oluşmuş ve ekonomi ciddi şekilde zayıflamıştır. Yoksullaşma meydana gelmiş, sosyo-kültürel yaşam durma noktasına gelmiştir.

Göç Kavramı

Uluslararası Göç Hukuku Terimleri Sözlüğüne göre (Perruchoud ve Redpath, 2013, s.35) göç kavramı bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesi olarak tanımlanmıştır. Göç hareketleri ekonomi temelli veya sosyoloji temelli yaklaşımlar ile değerlendirilebilmektedir. Sosyolojik bakış açısıyla göç; ülke içindeki yerleşim birimleri arasında veya uluslararası boyutta, zorunlu veya gönüllü olarak, düzenli veya düzensiz, makul bir süreliğine geçici ya da kalıcı olarak ferdi, küçük gruplar halinde veya kitlesel yer değiştirme hareketlerini ifade etmektedir (Sarp, 2020, s.12). Göçmen ifadesi ise hem maddi ve sosyal durumlarını iyileştirmek hem de kendileri veya ailelerinin gelecekte beklentilerini arttırmak için başka bir ülkeye veya bölgeye göç eden kişi veya grupları tanımlamaktadır. Göç ve göçmen tanımından ilk bakışta ülkeler arası göç ön plana çıkıyormuş gibi görünse de aynı ülke içerisinde farklı bölgelere yapılan yer değiştirmelerde göç tanımı içerisinde yer almaktadır (Yalçın, 2004, s.12). Faist'e göre (2003) göç; çok sayıda bağ ile çok sayıda ulus-devlet içindeki iki ya da daha çok konumu ve hareket edenlerle kalanlar arasındaki çeşitli bağları özetleyen, çok boyutlu ekonomik, siyasi, kültürel ve demografik bir süreçtir.

Göç, insanlık tarihiyle birlikte süregelen bir olgudur. Yaygın inanaşa göre insan mutlak yerleşik bir varlık olarak görülmekte, göçmenlik ise sıra dışı bir durum olarak algılanmaktadır. Oysa gerçek olan insanın göçen bir varlık (homo-migration"migratus": göçen insan) olduğudur (Öztürk, 2018, s.2). Göç çok çeşitli nedenlerden kaynaklanmakta ve çok farklı sonuçlar doğurmaktadır. Sebepleri ve sonuçları iç içe geçmiş çok boyutlu bir olgudur. Bu nedenle siyaset, ekonomi, coğrafya, sosyoloji ve demografi gibi değişik disiplinlerde farklı yaklaşımlar gelişmiştir.

Bu çeşitlilik, her göç olgusunun kendine özgü tanımlanması ihtiyacını doğurmuştur (Şimşek, 2018, s.16). İbn Haldun (2013, s.140) Mukaddime'de; göçebeliliğin medeni hayatın ve şehirleşmenin aslı olduğunu, bütün insanların yerleşik hayata geçmeden önce geçirdikleri bir evre olduğunu belirtmiştir. Ayrıca; "göçebenin amacı medenileşmektir, medeniyete doğru yürümektir" ifadesini kullanmıştır. Toplumsal yapıda geniş çaplı aşınmaya veya değişime neden olan göç, yeni problemleri ve fırsatları da ihtiva eden sınıfsal geçişkenliği hızlandırmaktadır. Daha iyi bir yaşama sahip olma isteği göçenlerin daha fazla risk almalarına neden olmaktadır. Bu durum siyasal ve sosyal alandaki olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir (Ekici ve Tuncel, 2015, s.11).

İnsanlar gönüllü veya zorunlu olarak doğdukları yerleri terk etmekte, aynı ülkede farklı bir şehirde veya başka bir ülkede hayatlarını devam ettirmektedir. Göçmenler yalnızca elle tutulur, gözle görülür eşyalarını değil, kültürlerini, hayat tecrübelerini, yaşam tarzlarını, dillerini, hayallerini ve anılarını da taşımaktadırlar (Adıgüzel, 2022, s.3). Göçmenler ile ana kültürel yapı arasında her geçen gün artan çatışmanın temelinde göçmenlerin bagajında bulunan sosyo-kültürel farklılıklar yer almaktadır (Doğan, 2018, s.14). Bu farklılıklar hem göç veren hem de göç alan ülkelerde toplumsal yapıyı önemli ölçüde etkileyen ekonomik ve sosyo-kültürel değişimlere neden olmaktadır (Nas, 2018, s. 87).

Göçün Sebepleri

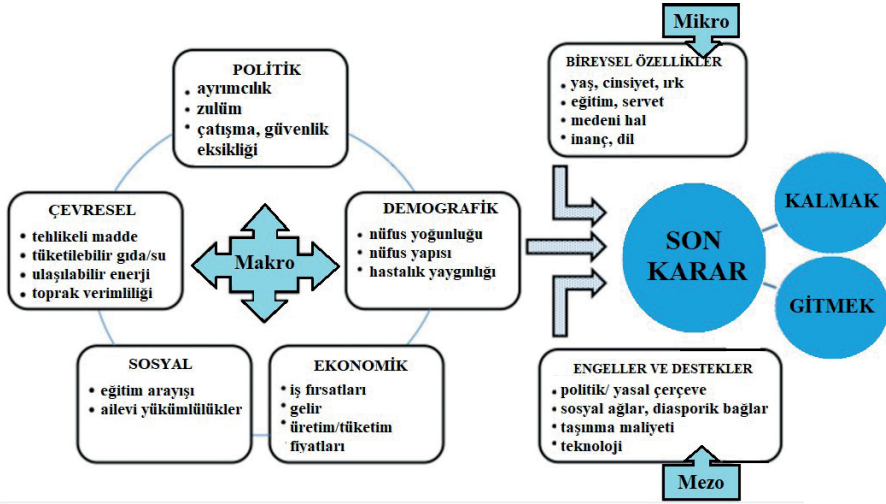
Göç tarihine ve süreçlerine bakıldığında göçlerin yapısına etki yapan doğal, siyasal, sosyal ve ekonomik olmak üzere dört ana sebep öne çıkmaktadır. Göç hareketlerini oluşturan bu sebeplerden bazen biri daha fazla ağırlık kazanırken bazen de birkaçı diğerlerine oranla daha fazla etkili olmuştur. Ancak çoğu zaman sosyal, kültürel ve ekonomik nedenler iç içe girmiştir (Özdal, 2018, s.30). Göç insana dair büyük bir parçayı kapsamaktadır. Göç aynı zamanda artı ve eksi yönleriyle gitmeyi veya kalmayı da içeren bir olgudur. Bu sebeple göç; bir bireyin veya grubun; ekonomik, sosyal, coğrafi ve demografik etmenleri kendi karakteristik özellikleri ile değerlendirerek kendi kimliğini ve varoluşunu inşa etmek için, kendisi için iyi bir yere gitme kararı olarak görülmektedir (Suna ve Cerci, 2022, s.197).

Güvenlik endişesi ve ekonomik nedenler başta olmak üzere birçok neden insanların buldukları yerleri kitleler halinde terk etmelerine neden olmaktadır. Tarihsel süreçte insanlığın gündeminden çıkmayan göç olgusu günümüzde de en önemli uluslararası sorunlardan biri olarak görülmektedir. Castelli (2018, s.3-5) günümüzde yaşanan göçlerin

sebeplerini değerlendirdiği “İnsanlar neden göç ediyor?” (*Drivers of migration: why do people move?*) adlı makalesinde; ülkeler arasındaki eğitim, sağlık ve ekonomik eşitsizlikleri, iklim değişikliklerini, savaşları, diktatör rejimleri göçün makro sebepleri arasında belirlemiştir. Mikro sebepler arasında ise sosyo-kültürel ve etnik nedenleri saymıştır (Şekil 1).

Şekil 1

Göçün Karmaşık Etkenleri: Makro, Mezo ve Mikro Faktörler

Kaynak: Castelli, 2018, s. 3

Araştırmanın Konusu

Kıbrıs'ın 1878 yılında İngiltere egemenliğine girmesiyle başlayan ve 1974 yılı Kıbrıs Barış Harekatı'na kadar geçen dönem içerisinde Kıbrıs'ta yaşanan Türk göçleri ve bu göçlerin nedenleri araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Tekniği

Bilimsel araştırma yöntemi sorunu belirleme, gözlem, hipotez kurma, hipotezi test etme, teoriye ve genel kanunlara ulaşma gibi çeşitli aşamalardan oluşmaktadır (Seyidoğlu, 2003, s.2). Bu aşamalar sırasında nitel ve nicel yöntemlerden biri veya her ikisi de kullanılabilir. Nicel araştırma fiziksel ve sosyal dünyanın aynı yöntemle incelenebileceğini, bu nedenle

sosyal olguların doğa bilimlerinde kullanılan yöntemle incelenmesi gerektiğini savunan pozitivist yaklaşıma dayanmaktadır. Nitel araştırma ise yorumlayıcı yaklaşıma dayanmaktadır. Olgular ve olaylar kendi doğal ortamları içinde gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2005, s.39). Bu çalışmada karma yöntem (nitel ve nicel) kullanılmıştır. Bu şekilde nitel ve nicel verilerin birbirini desteklemesi ve araştırmanın güvenilirliğinin artırılması amaçlanmıştır. Nitel bölümde; literatür taraması ve doküman incelemesi yanında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne gidilerek gözlemlerde bulunulmuştur. Ayrıca **Türk Mukavemet Teşkilatı üyelerinin** de içerisinde yer aldığı bireyler ile odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Nicel bölümde ise; 11 adet demografik 42 adet tam yapılandırılmış soru içeren form ile Lefkoşa ve Girne'de, 10 Kasım-01 Aralık 2023 tarihleri arasında 515 birey ile yüz yüze anket uygulaması yapılmıştır. Katılımcılar demografik sorular haricindeki sorulara 5'li Likert ölçeğinde yanıt vermişlerdir. Anket verileri üzerinde SPSS programında betimsel istatistikler (*frekans, sıklık, ortalama ve standart sapma analizleri*) yapılarak tek bir tabloda gösterilmiştir. Araştırmada kullanılan (2) adet ölçeğin güven aralığı SPSS de yapılan Croanbach Alfa Katsayısı testi sonucunda 0,60-0,79 arasında tespit edilmiştir. Bu ölçümle anket "oldukça güvenilir" olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu çalışmada evren Kuzey Kıbrıs Türk toplumdur (N=382.836). Nicel araştırmanın örnekleme oranı 0.5 sapma miktarı ve .95 ve .99 güven düzeyleri için 384-665 kişi olarak hesaplanmıştır. Bu nedenle çalışmada örneklem miktarı gözetilerek Tablo 1'de demografik özellikleri belirtilen 515 birey ile anket yapılmıştır.

Nitel araştırmanın çalışma grubunu KKTC vatandaşı 6 kişi oluşturmaktadır. Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Araştırma süresince araştırma grubunun tecrübelerinden ve bilgilerinden faydalanılmıştır. Araştırma grubunun çalışma konusu ile uyumlu olduğu görülmüştür. Nitel araştırma grubuna ait demografik bilgilere Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 1

Ankete Katılan Bireylerin Demografik Özellikleri

Yaş	<i>N</i>	<i>%</i>
18-25	34	6,6
26-35	191	37,1
36-45	198	38,4
46-55	91	17,7
56 ve üzeri	1	0,2
Total	515	100,0
Cinsiyet		
	<i>N</i>	<i>%</i>
Kadın	238	46,2
Erkek	277	53,8
Total	515	100,0
Doğum Yeri		
	<i>N</i>	<i>%</i>
Adana	2	0,4
Antalya	1	0,2
Azerbaycan	1	0,2
Karadağ	1	0,2
KKTC	198	38,4
Mersin	3	0,6
Polonya	1	0,2
Rusya	1	0,2
Türkiye	306	59,4
Ukrayna	1	0,2
Total	515	100,0
Vatandaşlık Durumu		
	<i>N</i>	<i>%</i>
T.C. Vatandaşı	211	41,0
KKTC Vatandaşı	204	39,6
TC ve KKTC	100	19,4
Total	515	100,0

Eğitim Durumu	<i>N</i>	%
İlkokul/Ortaokul	7	1,4
Lise	236	45,8
Lisans	269	52,2
Lisans üstü	3	0,6
Total	515	100,0
Meslek		
	<i>N</i>	%
Özel sektör çalışanı	310	60,2
Kamuda çalışan	12	2,3
Esnaf/işletme sahibi	124	24,1
Serbest Meslek Sahibi (Doktor, Avukat, Mali müşavir vb.)	19	3,7
İşçi	8	1,6
Emekli	3	0,6
Ev hanımı	26	5,0
Öğrenci	12	2,3
İşsiz / Çalışmıyor	1	0,2
Total	515	100,0
KKTC'de Bulunma Durumu		
	<i>N</i>	%
Doğduğumdan beri KKTC'de yaşıyorum	176	34,2
Göç ettim	339	65,8
Total	515	100,0

Tablo 2

Nitel Araştırma Grubuna Ait Bilgiler

Katılımcı Kodu	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Meslek	Şehir
K1	82	E	Yüksek Lisans	Öğretim Görevlisi	Ankara
K2	81	E	Lisans	Emekli Öğretmen	Lefkoşa
K3	49	E	Lisans	Emekli Albay	Lefkoşa
K4	82	E	Lise	Emekli (Mücahit)	Lefkoşa
K5	75	E	Lise	Emekli (Esnaf)	Lefkoşa
K6	76	E	Lise	Emekli (Esnaf)	Lefkoşa

Nitel araştırma grubunun tamamı Kıbrıs doğumludur ve 49-82 yaş aralığındadır. K1 Kıbrıs'ta doğup büyümüştür, eğitimini Türkiye'de tamamlamıştır. Bir dönem KKTC'nin Ankara Büyükelçiliği görevini yürütmüştür. K2 Kıbrıs'ta doğup büyümüştür. Öğretmen olmasına rağmen Türk Mukavemet Teşkilatına katılarak mücahit olarak görev yapmıştır. K3 KKTC'de doğup büyümüştür. KKTC ordusundan Albay rütbesiyle emekli olmuştur. K4 Kıbrıs'ta doğup büyümüştür. Bir dönem Türkiye'de eğitim almıştır. Mücadele döneminde TMT'ye katılarak mücahit olarak görev yapmıştır. K5 ve K6 Kıbrıs'ta doğup büyümüş ve emeklidirler. K1 Türkiye'de yaşamakta, K2, K3, K4, K5 ve K6 ise halen Lefkoşa'da yaşamaktadır.

Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıklar

Bu araştırma Kıbrıs'ta yaşanan Türk göçlerini, bu göç hareketlerinin Kıbrıs Türk toplumu üzerindeki demografik ve sosyolojik etkilerini kapsamaktadır. Araştırma; Kıbrıs'ın 1878 yılında İngiltere egemenliğine geçmesiyle başlayıp 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'na kadar geçen dönem ile sınırlandırılmıştır. Araştırmanın tamamında

KKTC vatandaşları ile görüşmeler yapılacağından bu durum ulaşım ve konaklama gibi zorluklara neden olmuş ve görüşme süreleri de buna bağlı olarak kısıtlı kalmıştır. KKTC'de yapılan yüz yüze görüşmelerde, vatandaşların bazılarının çekingen olduğu ve mülakat vermekte isteksiz oldukları görülmüştür. Bu nedenle yüz yüze mülakat yapılacak kişi sayısı sınırlı kalmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma temel olarak "1878-1974 yılları arasında, Kıbrıs'ta yaşanan Türk göçleri yıldırma ve asimilasyon politikaları sonucu zorunlu göç kapsamında gerçekleşmiştir" hipotezi üzerine kurulmuş olup, ana hipotez üzerine kurulmuş olan alt hipotezler aşağıda verilmiştir.

H1: İngilizlerin uygulamış olduğu siyasi ve sosyal politikalar Türklerin zorunlu olarak Kıbrıs'tan göç etmelerine neden olmuştur.

H2: Rum/Yunan tarafının uygulamış olduğu askeri ve siyasi politikalar Türklerin zorunlu olarak Kıbrıs'tan göç etmelerine neden olmuştur.

H3: 1960-1974 yılları arasında Rum/Yunan tarafı Kıbrıslı Türklere yönelik etnik temizlik politikası uygulamıştır.

H4: Göç hareketleri Kıbrıs'ın bu günkü demografik, siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel yapısına olumsuz yansımıştır.

Nitel Bulgular

Bu bölümde araştırma hipotezleri ile bağlantılı "Kıbrıs'ta 1878 sonrası yaşanan göçlerin nedenleri nelerdir? Yaşanan göçler zorunlu mu yoksa gönüllü mü olmuştur? Yaşanan göçler Kıbrıs Türk toplumunun demografik yapısına etki etmiş midir? Göç hareketlerinin Kıbrıs Türk toplumunun ekonomik, sosyal ve kültürel yapısına etkileri nelerdir?" sorularına cevap aranmıştır. Literatür çalışmalarına ek olarak Tablo 2'deki araştırma gurubu ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışma neticesinde elde edilen bulgulara bu bölümde yer verilmiştir. Yapılan tematik analiz sonucunda araştırmaya dair 3 ana konu kapsamında 6 tema ve bu temalara dair alt temalara ulaşılmıştır. Verilerden elde edilen temaların hangi araştırma konusuna karşılık geldiği ve bu temaları oluşturan alt temalar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

Bulgular, Temalar ve Alt Temalar

Bulgular	Temalar	Alt Temalar
Zorunlu Göçe Dair Bulgular (İngiliz Dönemi)	Yıldırma	Vatandaşlığa zorlama
		Askere alma
		Mal varlıklarına el koyma
		Devlet dairelerinde ayrımcılık
		Memurluktan çıkarma
		Türkiye ile bağların koparılması
	Asimilasyon	İngiliz Dilinde Eğitim
		Toplumların kendi tarihlerinin okutulmaması
		Milli değerlerin unutturulması
Zorunlu Göçe Dair Bulgular (Kıbrıs Cumhuriyeti Dönemi)	Yıldırma	Toplu öldürme
		Yaralama
		Köy Basma
		Kuşatma
		Ürünlere konulan kotalar
		Aşağılama ve küçük görme
		Cinsel Saldırıları
		Ambargo
		Devlet yönetiminden uzaklaştırma
		İşe alımlarda ayrımcılık
		Yoksullaştırma
		Devlet dairelerinde ayrımcılık
		Teşvik
	Göç edecekler için acente kurulması	
	Göç etmek isteyenlere maddi yardım	
	Pasaport kolaylığı	
	Göçmenlere göç ettikleri yerlerde iş bulunması	
	Taşınmaz malların yüksek fiyatlarla Kilise tarafından satın alınması	

Göç hareketlerinin Kıbrıs'ın demografik, siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel yapısına olumsuz etkilerine dair bulgular	Demografi	Nüfusta gerileme
		Genç nüfusta gerileme
	Ekonomi	Nitelikli iş gücünde kayıplar
		Geçim kaynağı olarak devlet memurluğunun ön plana çıkması
		Yoksullaşma
	Sosyo-kültürel yapı	Bölünmüş aile yapısı
		Akrabalık bağlarında kopma
		Sosyal alanda daralma

1878-1960 İngiliz Döneminde Yaşanan Göç Hareketleri

Kıbrıs, Osmanlı Devleti hâkimiyeti altına aldıktan sonra (1571), Anadolu'dan adaya yapılan göçler nedeniyle nüfus Türkler lehine değişim göstermiştir. Yapılan ilk göçlerden yaklaşık iki yüzyıl sonra Rum Başpiskoposu Kiprianos'a dayandırılan bilgilere göre 1777 yılında Kıbrıs'ta 80.000 kişi yaşamaktadır, bu nüfusun 60.000'i Türk, 20.000'i Rum'dur (Serter, 2008, s. 2,3). 19. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı Devleti'nin Balkan coğrafyasındaki hakimiyetinin zayıflaması ve milliyetçiliğin yükselişiyle Kıbrıs'ta Rum nüfusun arttığı ve Türk nüfusu geçtiği görülmektedir (Serter, 2008, s. 2,3). Ada'nın 1878 yılında İngiliz egemenliğine girmesiyle başka bir devletin hâkimiyeti altında yaşamak istemeyen yaklaşık 10.000 kişi Anadolu'ya göç etmiştir (Türsan, 1987, s.63). Memur kadrolarında bulunan Türkler işlerinden uzaklaştırılmış, yönetirken yönetilen hale gelmişlerdir. Bu durum Türkleri maddi zorluklarla karşı karşıya bırakmıştır. Türk toplumu ellerinde bulunan taşınır ve taşınmaz malları Rumlara satmak zorunda kalmıştır. Ada ekonomisinde Rumların baskın hale gelmesi, Türklerin ekonomik ve sosyal alanının daralması Kıbrıs Türklerinin Anadolu'ya göçünde büyük etken olmuştur (Çakmak, 2008, s. 206). 1878-1881 tarihleri arasında 22.000 kadar Türk'ün Ada'dan göç ettiği anlaşılmaktadır.

...1878'den itibaren Kıbrıs Türkleri adadan göç etmek zorunda kaldılar. Mallarındaki kayıplar ile birlikte devlet idaresinde de yavaş yavaş ikinci sınıf vatandaş durumuna düştüler, Rumularsa toplumlarını yükselttiler, zenginleştiler birçok faaliyetler onların eline geçti. Bu Kıbrıs Türklerinin zayıflaması demektir...(K2,1).

1879 yılında yayımlanan bir raporda Kıbrıs'ta bulunan 140 okuldan 64'ünün Türk okulu olduğu, 76'sının ise Rumlara ait olduğu belirtilmektedir.

Rum okullarının sayısı 1881'de 94'e, 1901'de ise 238'e yükselmiştir (Koç, 2005, s. 94). 1900'lü yılların başlarında Türklere ait okullarda eğitim verecek yeteri kadar öğretmen bulunmamaktadır. 1928 yılından itibaren Türkiye'den Kıbrıs'a öğretmen gönderilmeye başlanmıştır (Devlet Arşivleri -Dış İşleri Bakanlığı Arşivi, 534-37681-151495).

...Ben okula 7 yaşında başladım. Liseyi bitirene kadar devamlı İngiliz marşı okurduk ve İngiliz bayrağı çekerdik. Cumartesi günü de dâhil okul vardı. Öğretmenler Türk'tü...(K4,1).

...İngilizceyi de okuduk, hatta ben ortaokulda Rumca da okudum, İngilizce ve Rumca bilmek devlet dairesine girmek için gerekliydi, yani bir avantajdı... (K4,4).

...Kıbrıs'ta bir tek Türk Lisesi vardı, Kıbrıs İslam Lisesi. Müdürü İngiliz vakıfların evkafın müdürüydü. Eğitimde Türk maarifin müdürü de İngiliz'di. Hâlbuki Rumlarda bunun tam tersi, Kilise bağımsız. Eğitim onlarda kendi ellerinde, liseleri ve okulları var. Ee bu biraz da bizim kültür bakımından eğitim bakımından zayıflamamıza neden oldu...(K2,1).

İngiltere'de bazı şeyleri istemezdi mesela Latin alfabesine geçilmesini istemezdi. Atatürk ile yapılan görüşmeler çerçevesinde gidip matbaanın Latin alfabeleri de basılacak şekle dönüştürülmesi için yardım isteyip de matbaayı Türkiye'den bağış olarak alan gazetecilerimiz vardı. Dolayısıyla o dönemlerde böyle bir mücadele vermiş olan bir halktı... (K1,6).

...Ben çocuk yaşıydım, yukarıdaki Harodes'e Rum köye Yunanistan'dan bir tiyatro grubu gelmiş. Bizim köyden öyle meraklı gençler Rum köyüne gittiler seyirci olarak. Orada orta oyunu oynayan Yunanlı ekipten birisi Atatürk rolü üstleniyor, birileri de Venizelos'un yerine geçip Atatürk'ü aşağılayıcı söz ve hareketlerde bulunuyor. Bunu gören oradaki gençler derhal haber ulaştırdılar köye, palasını orağını kapamışlar oraya ve o sahneyi yıkmışlar ve bütün Rum köyünü örfi idareye sokmuşlar, halen hatırlarım 1940'lardı... (K4,2).

Yunanistan ve Girit'te Osmanlı'ya karşı elde edilen başarılar Kıbrıs'a Yunanistan ve çevresinden göçü hızlandırmış ayrıca Kıbrıslı Rumların taşkınlıklarını tetiklemiştir. Farklı coğrafyalardan Kıbrıs'a yapılan göçler

nedeniyle çok kısa bir süre içerisinde Rum nüfus artmıştır (Gürel, 2020, ss. 39-40). İngilizler tarafından yapılan nüfus sayımı (1881-1938) Tablo 4'de verilmiştir (Serter, 2008, s. 3, Gürel, 2020; Atasoy, 2011, s. 36).

Tablo 4

İngiliz Yönetimi Kayıtlarına Göre Kıbrıs'ta Nüfus (1881-1938)

Yıllar	1881	1891	1901	1911	1921	1931	1938
Rumlar	137.631	158.585	182.739	214.480	244.887	275.572	310.070
Türkler	45.458	47.926	51.309	46.128	51.339	64.242	66.459
Diğer	3084	2775	2975	2056	4489	7412	-
Gn. Toplam	186.173	209.286	237.023	262.664	300.715	347.226	376.529

Kıbrıs'ın İngiltere tarafından 5 Kasım 1914'te ilhak edilmesi ve Ada'da bulunanların zorunlu olarak İngiliz uyruğuna geçecek olması 8.000 kadar Türk'ün Anadolu'ya göç etmesine neden olmuştur (Serter, 1980, s. 35-Kurtuluş ve Purkis, 2012, s.19). Bu şekilde 1878'de Kıbrıs'ta Türkler aleyhine bozulmaya başlayan nüfus dengesi Birinci Dünya Savaşı boyunca devam etmiştir (Çakmak, 2008, s. 207). Göç edenlerin sayısı Kıbrıslı Türklerin toplam nüfusunun sekizde biri kadardır. Anadolu'ya yapılan bu göç İngilizlerin adaya gelişinden itibaren yapılan ikinci büyük göçtür. Yaklaşık 60-70 bin civarında olan Türk nüfus 50.000'e kadar düşmüştür. 1921 yılında yapılan resmi nüfus sayımında Türk nüfus 51.339 olarak belirlenmiştir (Koç, 2005, s. 67).

Kurtuluş Savaşı sonrasında 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Barış Antlaşması'nın 21'inci maddesine göre; adada yerleşik durumda bulunan Kıbrıslı Türkler İngiliz vatandaşı olmak koşulu ile adada kalacaklar veya iki yıl içerisinde Türkiye'ye göç edeceklerdir (TBMM, 2023). Söz konusu madde hükümlerine göre İngiliz vatandaşı olmak istemeyen yaklaşık 5.000 Kıbrıslı Türk tüm mal varlıklarını satarak Anadolu'ya göç etmiştir (Oktay, 2015, s. 44). Türkiye, Kıbrıslı Türklerin anavatanına göçünü düzenlemek amacıyla, Haziran 1925'te Lefkoşa'da bir konsolosluk açmıştır. 1923'te başlayan göç 1939'a kadar devam etmiş ve yaklaşık 20.000 Kıbrıs Türkü Türkiye'ye göç etmiştir (Kuran, 1993, s. 245).

...İşte o süreçte Kıbrıs'a bir konsolos atanıyor ve o konsolos dönmek isteyen vatandaşların dönüşünü hızlandıracak ve yardımcı olacak şekilde bir faaliyet gösteriyor. Fakat o dönemde Kıbrıs'ta bulunan aydınlar, yazarlar, gazeteciler büyük bir mücadele veriyorlar. Bu göçün durdurulması

yönünde. Aksi halde adanın Türk nüfus açısından boşalacağı ve Yunanistan'ın adaya sahip olacağı yönünde mücadelelerini sürdürüyorlar...(K1,3).

Tablo 5'te gösterildiği üzere, 1881 yılında Türkler toplam nüfusun %24,42'sini oluşturmalarına rağmen, 1938 yılında yapılan nüfus sayımına göre toplam nüfus içerisindeki oranları %17,65'e düşmüştür. 1881-1938 yılları arasında geçen 57 yıllık dönemde Rum nüfus %125'lik bir artış göstermiştir. Aynı dönemde Türk nüfus ancak %46 oranında artmıştır (Çakmak, 2008, s. 205). Türklerin Rumlara oranı $\frac{1}{3}$ 'ten ve $\frac{1}{5}$ 'e düşmüştür.

Tablo 5

Rumların, Türklerin ve Diğer Unsurların Genel Nüfusa Göre Oranları

Yıllar	Rumlar (%)	Türkler(%)	Diğer Unsurlar(%)
1881	73.93	24.42	1.65
1891	75.77	22.90	1.33
1901	77.10	21.65	1.25
1911	81.25	17.59	1.16
1921	81.44	17.07	1.49
1931	79.48	18.46	2.06
1938	82.35	17.65	-

Rumların İngiliz sömürge yönetimine karşı 21 Ekim 1931'de gerçekleştirdiği silahlı ayaklanma bastırılmıştır. İsyanı çıkaran Rumlar olmasına rağmen Türkler de İngilizlerin baskıcı uygulamalarına maruz kalmıştır (Keser, 2010, s. 14). Basına sansür uygulanarak eğitime sıkı bir denetim getirilmiştir. Milli tarihin okutulması ve yetkili kurumların izni olmadan kurumlara milli bayrakların asılması yasaklanmıştır (Alaçam, 1990, s. 17). Devlet dairelerinde Türkler aleyhine olan uygulamalar devam etmiştir. 1915 yılında Tapu dairesinde 71 olan Türk memur sayısı, 1933 yılında 44'e düşmüştür. Aynı dönemde Rum memurların sayısı 77'den 106'ya çıkmıştır. İnşaat dairesinde ise 6 Türk, 106 Rum çalışmaktadır (İsmail, 1997, s. 291).

...Şimdi 1878 de bu kiralama İngiliz'e devretme söz konusu olduğunda, bir takım göçler oldu. İngiliz idaresinde yaşamak istemeyen insanlar gönüllü olarak Türkiye'ye göç etti. 1878

den sonra 1921'lerde 1931'lerde yine göçler oldu. Bu arada tabi Rumların da Enosis faaliyetleri arttı. O faaliyetler Türklerle Rumlar arasında bir ayrılık başlatmıştır. Çünkü bazı müşterek durumlar vardı, özellikle devlet idaresinde polis teşkilatında Türkler fazlalıktaydı. Yavaş yavaş bu fazlalık Rumlara geçti. Devlet dairelerinde yüksek makamlarda, her sahada Rumlar bir takım kazanımlar elde ettiler. İşte Sultan malları vardı, vakıf malları vardı, İngiliz bazı yasalar geçirip, örneğin işte ağaç dikerse ne bileyim 2 yıl eker biçerse Rumlara o çiftliklerden, o Sultan mallarından veya hali yerlerden ağaç dikti diye, bağlama yaptı diye koçan vermeye başladı. Bunlar hep buradaki Türklerin hem nüfus olarak hem varlık olarak gerilemesine nedene oldu, hem de birinci sınıf vatandaşlıktan yavaş yavaş aşağı kaymasını sağladı. Rumlar tabi zenginleşirken Türkler fakirleşti, hem nüfus kaybetti, hem toprak kaybetti...(K2,1).

1881-1931 yılları arasında Kıbrıs'tan göç eden nüfus miktarı hakkında tartışmalı rakamlar olsa da yaklaşık 27.000 Müslüman/Türk'ün bu dönemde Ada'dan göç ettiği anlaşılmaktadır (Kurtuluş ve Purkis, 1912, s. 19). Sadece 1921-1931 yılları arasında büyük bir çoğunluğu lise mezunu olan ve göç eden genç nüfus 8.000'dir. Bu sayı o yıllardaki Kıbrıs Türk nüfusunun %12'sine denk gelmektedir (Emircan, 2000, s.82). 1931 İsyanı ile başlayan baskı ve sindirme devri 1943 yılına kadar devam etmiştir (Bedevi, 1966, s. 174).

...İngilizler buraya geldiklerinde, Kanada ve Avustralya İngiltere'nin müstemlekesiydi. Avustralya'ya bedava adam götürürlerdi buradan. İşsiz güçsüz olanlar, delikanlılar oraya gider ve çoğu buradan evlenecekleri kızları da beraberinde götürürlerdi. Bakın Kıbrıs'ta yaşayanlardan daha çok, İngiltere'de yaşayan Kıbrıslı Türk vardır. İkinci Dünya Harbi'nden önce gidenler bunlar. İngiliz geldiği günden itibaren Süveyş'te, Ortadoğu'da, Pakistan'da, Hindistan'da, Uzak Doğu'da, Afrika'da bulunan cephelerine buradan sürekli asker temin etti, paralı asker ve lisan bilen okuma yazma bilen adamları aldı götürdü. Mesela Süveyş Savaşı'nı ben hatırlarım o zaman bir hayli asker gitti. Çünkü adam genç, hele biraz da mürekkep yalamışsa ne yapacak parasız burada köyün içinde...(K4,6).

Birinci Dünya Harbinde İngiltere'ye çok göç oldu. Savaşta

kullanmak üzere götürdüler. Yaşlıların ne işi var almaz ki ya gidenler 20 yaşında, 22 yaşında, 25-30 da (K3, 1). Benim babam 1939 doğumluymuştu, daha sonra 1927'ye çevirdi. Daha sonra Süveyş'e gitmiş Kıbrıs'tan İngiliz ordusuna katılmış. Para yok... (K5,2).

1950'lerde Kıbrıs'tan Avustralya'ya veya Kanada'ya gidenler İngiliz pasaportuyla, İngiliz tebaası olarak giderdi, bir İngiliz gibi...(K4,12).

...Benim dayım Mersin'e göç etmişti. Mersinde o dönemde buradan göç eden çoğu bekâr insanlar vardı. Gidenlerin çoğu ya genç kız ya erkek ya bir meslek sahibi kişilerdi. Geçim derdi nedeniyle... (K4, 6)

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonrada Türklere yönelik ayrımcı tutumlar devam etmiştir. Tüm devlet dairelerine Rum memurlar atanmıştır. Beş ilçede çalışan 200 memurdan ancak 4-5'i Türk'tür. Bu memurlar Türklere kötü muamele yapmakta iken Rumlara her türlü kolaylığı sağlamaktadır. Köylülerden alınan ürünlerde Rumlar öncelikli hale gelmiştir. Devlete ait ihalelerde ve siparişlerde Rumlara öncelik tanınmaktadır (İsmail, 1997, s. 303).

O dönemler sana bahsettiğimiz dönemde, 1950'li yıllarla 1970'li yılların tam arası, iş yok, para yok. Ülke 11 yıl boyunca savaş ortamında, kolay mı ya bir avuç Türk'ün 11 yıl boyunca kendinin 4 misli, 5 misli güce sahip bir toplumun baskısında kalması...(K3, 1).

Kıbrıs'tan göç edenlere büyük kolaylık gösterildi. Gerek İngiltere'ye gerek Avustralya'ya. Ben de Avustralya'ya gittim ve bir ay kaldım. Bu çocuklar hep böyle gitti. Şu anda İngiltere'de yaşayan Türkler, Kıbrıs'ta yaşayanların 3 mislidir. Bir yüzde yirmisi kadar da Kanada'da var...(K4,13).

Yunanistan'ın da destekleri ile Makarios ve Grivas 1955 yılının başlarında EOKA örgütünü kurarak eylemlere başlamıştır (Savrun, 2018, s. 84). Özellikle 1955 yılının yaz aylarından itibaren EOKA örgütünün terör eylemlerinin şiddetlenmesiyle Türk göçleri artmıştır (Altan, 2003, s. 134).

...Bu arada Makarios Başpiskopos oldu ve Enosis'i gerçekleştireceğine dair yemin etti. Ve gençliği toparlamakla işe başladı. Baktı ki politik olarak Enosis'i gerçekleştiremeyecek, bu defa şiddet yolunu seçti. Yunanistan'ın da katkılarıyla

Kıbrıs Helen savaşçıları diye bir teşkilat kurdu. 1 Nisan 1955'te Ada'nın dört bir tarafında bombalar patlatarak kendisini ilan etti. Hedefleri İngiliz idaresine son vermek, onları kovmak, ama asıl hedef Türkleri yok etmek. EOKA'nın birinci bildirisi bu... Türkler öldürülüyor, baskınlar yapıyor, gündün güne şehit haberleri geliyor. ...(K2,2).

Yunanistan'a verilen on iki ada Yunanistan'ın Megali İdea'sının gelişmesine katkı sağlayacak bir durum ortaya çıkarmıştı. Kıbrıs "on üçüncü ada" diye tanımladıkları bir ada, yani on iki adayı aldı, on üçüncü adayı da Kıbrıs olarak kabul ediyorlar ve Enosis'i yani Yunanistan'a Kıbrıs'ın ilhak edilmesini istiyorlar. Bu amaca ulaşmak için iki önemli hedefleri var; biri Türklerin topraksızlaştırılması, ikincisi ise Türklerin göç ettirilmesi (K1,2)

Şimdi zaten EOKA teşkilatı kurulduğunda, bir kere kendi elemanlarına kendi halkına baskı yaptı. Kendisini kabul ettirmek için 200'den fazla insanını kendi öldürdü. Bir kısmı yurt dışına kaçtı, kabul etmeyenler. Hatta mesela polisin içinde kabul etmeyip İngiltere'ye giden orada Londra'da polis, İngiliz polis teşkilatına girenler var. Ee yani karşı çıkanları temizledi, hâkim oldu duruma ve dedi ki Türk'ten mal almayacaksınız. Türk'e mal satmayacaksınız (taşınır mal olarak) bunun cezası ölüm. Döndü Kilise Türk'ten mal (toprak, ev vb.) alacak olana faizsiz kredi verdi. Evet, yani Türk malı alacaksan sana faizsiz kredi veriyor Kilise...(K2, 7).

EOKA'nın ada sathındaki saldırıları dört yıl sürmüştür. Bu süre zarfında 504 kişi ölmüştür. İngiliz vatandaşı sivil ve asker 142 kişi ile birlikte 84 Türk katledilmiştir. İngiliz yanlısı olduğu gerekçesiyle 270 kadar Rum'da EOKA'nın kurbanı olmuştur (Gibbons, 2003, ss. 22-25). Sadece 1958 yılı içerisinde 33 Türk köyü yakılıp yıkılmıştır. 3000 Türk tüm mal varlıklarını ve geçmişlerini bırakarak göçmen durumuna düşmüştür (Emircan, 2005, s. 43). Özellikle 1958 yılının Temmuz ayında can güvenlikleri sağlanamayan 22.000 Türk, ada içerisinde daha güvenli bölgelere göç etmek zorunda kalmıştır (Keser, 2006, s. 108).

Emircan'ın, (2000, ss. 83-84) Rauf Denктаş'ın raporundan aktardığı verilere göre; 1911 yılında Kıbrıs'ta bulunan Türk nüfusu 315 köye dağılmış şekilde yaşamaktadır. 162 köyde Türkler azınlıktadır, 68 köyde Türkler çoğunluktadır, 85 köy ise tamamen Türk'tür. 1960 yılına gelindiğinde Türklerin yaşadığı köy sayısı 232'ye düşmüştür. İngiliz egemenliğinin

başlarında (1881) Lefkoşa'nın nüfusunun yarısı Müslümanlardan oluşmaktadır. İngiliz egemenliğinin sona erdiği 1960 yılında bu oran %18-20'lere kadar düşmüştür. Ortodoks-Rum nüfusun oranı ise %49'dan %70'e yükselmiştir (Kurtuluş ve Purkis, 2012, s. 140). Ada'nın tamamında 104.350 Türk, 448.857 Rum, 24.408 diğer (Ermeni, Maronit, Yahudi) olmak üzere toplam 577.615 kişi yaşamaktadır (Tablo 6). Türkler aleyhine olan 1/5'lik nüfus oranı devam etmektedir (Emircan, 2007, s. 85).

Türkler çok zor şartlarda kaldılar, işte göçmenlik, işsizlik, memurlar, köylüler arazilerine gidemedi belli gettolarda ve ambargolar altında dış dünyayla irtibat yok. Fakat gün ve gün Türkler Polis teşkilatını kurdu, okullarını açtı, radyo kurdu, sosyal, ekonomik faaliyetini o dediğim 126 bölgede geliştirmeye başladı (K2, 5).

Tablo 6

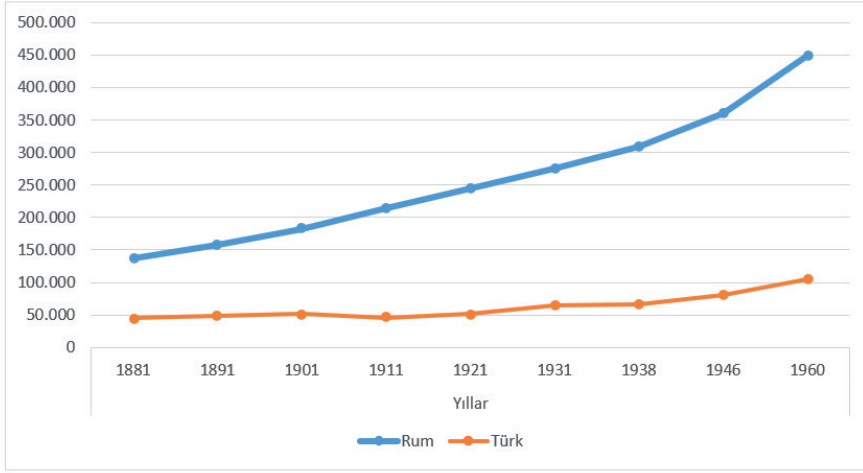
Kıbrıs'ta Nüfusun Gelişimi (1881-1960)

Yıl	1881	1891	1901	1911	1921	1931	1938	1946	1960
Rum	137.631	158.585	182.739	214.480	244.887	275.572	310.070	361.129	448.857
Türk	45.458	47.926	51.309	46.128	51.339	64.242	66.459	80.548	104.350
Diğer	3084	2775	2975	2056	4489	7412	-	-	24.408
T.	186.173	209.286	237.023	262.664	300.7	347.226	376.529	441.677	577.615

Kaynak: Serter, 2008, s. 3; Gürel, 2020; Atasoy, 2011, s. 36.

Şekil 2

1881-1960 yılları arasında Kıbrıs Adası'nda Türk ve Rum nüfusun değişimi (Tablo 6'ya göre).

Yazar tarafından mevcut veriler kullanılarak görselleştirilmiştir.

Tablo 7

Rum-Türk Nüfuslarının Artış Miktarları ve Büyüme Oranları (1891-1960)

Dönemler		Rum Nüfusu		Türk Nüfusu	
		Nüfus Artışı	Büyüme Oranı	Nüfus Artışı	Büyüme Oranı
1881	1891	20.954	15,22	2.468	5,43
1891	1901	24.154	15,23	3.383	7,06
1901	1911	31.741	17,37	-5.181	-10,10
1911	1921	30.407	14,18	5.211	11,30
1921	1931	30.685	12,53	12.903	25,13
1931	1938	34.498	12,52	2.217	3,45
1938	1946	51.059	16,47	14.089	21,20
1946	1960	87.728	24,29	23.802	29,55
Ortalama		38.903	15,98	7.362	11,63

1881-1860 yılları arasında geçen 79 yıllık dönemde, Rum nüfusu % 226 oranında artarken, Türk nüfusu %130 oranında artış göstermiştir (Şekil 2, Tablo 7).

1960-1974 Kıbrıs Cumhuriyeti Döneminde Yaşanan Göç Hareketleri

Kıbrıs'ın nüfusu 1960 yılında 577.615'dir. Bu nüfusun %78'i Rumlardan, %18'si Türklerden, %4'ü ise Ermeni, Maronit ve Yahudilerden oluşmaktadır. Ada'da yaklaşık 104.000 Türk nüfus bulunmaktadır (Emircan, 2007, s.85; Oktay, 2015, s.91). İngiliz idaresinin sona ermesiyle (1960) adada bir göç hareketi daha yaşanmıştır. Bu göçün neredeyse tamamına yakını İngiltere'ye olmuştur. İngiliz idaresinde memur ve polis kadrolarında çalışanlar başta olmak üzere 2.220 Kıbrıslı Türk İngiltere'ye göç etmiştir (Keser, 2006, s.108).

...1960'lardan sonra İngilizlerin tüm sömürgelerinden ayrılırken yapmış olduğu gibi Kıbrıslılara da İngiltere'ye gitme hakkını tanımış olması nedeniyle, orada işte polis teşkilatında görev yapmış olan veyahut özel kuvvetlerde görev yapmış olan bir miktar Türk İngiltere'ye göç ediyor. Kimisi bu haktan gönüllü olarak faydalanmak istediği için göç ediyor, kimisi de Rum zamanında Rumlarla çatıştıkları için tespit edilip öldürülmekten korkuyor vesaire. Dolayısıyla bir göç de öyle oluyor... (K1,4).

Rum lider Makarios 4 Eylül 1962'de yaptığı bir konuşmasında "*Helenizm'in baş düşmanı olan Türk ulusunun küçük bir bölümünü oluşturan Türk topluluğu adadan sürülmedikçe EOKA'nın görevi bitmiş sayılmayacaktır*" söyleminde bulunmuştur (Denker, 2001, s.21). 1963 Yılı'nın son aylarında Türkleri Ada'dan sürme planı olarak bilinen Akritas Planı'nın uygulanmaya konmasıyla Rumların saldırıları şiddetlenmiştir. Akritas Planı, *Filiki Eteriya Cemiyeti'nin* temelini oluşturduğu ve *Megali İdeanın* gerçekleştirilmesi adına Rum Ortodoks Kilisesi önderliğinde Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını ve Kıbrıs Türk toplumunun yok edilmesini amaçlayan, Yunanistan ve Kıbrıs Başpiskoposu Makarios tarafından hazırlanan bir plandır (Kürşad, vd. 1978, s. 193). Makarios planı uygulama görevini Polikarpos Yorgacis (Akritas), Tasos Papadopoulos ve Glafkos Klerdes'e vermiştir. Planın hedefi Kıbrıslı Türklerin tamamının ortadan kaldırılmasıdır.

Öldürme ve göç ettirme yoluyla Türk nüfusu sıfıra indirmek Enosis savunucusu Rumlar açısından en mantıklı yol olarak görülmektedir (Keser, 2011, s.100). 23 Aralık 1963 günü Matyat isimli Türk köyüne 1000 kişilik Rum askeri ve EOKA militanı tarafından saldırıda bulunularak köy yağmalanmıştır. 9 Aralık 1963-21 Aralık 1963 tarihleri arasında yapılan saldırılarda zorla göç ettirme, işkence, yağma, tecavüz gibi uluslararası soykırım maddelerinin birçoğu Rumlar tarafından ihlal edilmiştir (Yücel, 2021, s. 111).

...Gerçi 1960 ihtilalinde bir duraklama oldu ama ondan sonra 1962'de Rumların bu aşırı Enosis istekleri ve hükümet mekanizmasını çalıştırmamaları sorunlara yol açtı. Tansiyon yükseldi tabii... sonradan öğreniyoruz ki Rum tarafı Akritas planı diye bir plan hazırlamış. Yani biz anayasayı tadil edeceğiz deyince Türkler büyük tepki gösterecek, hazırlıklı olmamız lazım. Onları dünyaya karşı ayaklandı göstermemiz lazım, bizim gruplarımız bunları derhal bir baskınla yok etmeli. 21 Aralık 1963'te bu planı uyguladılar. Dolayısıyla 21 Aralık'ta (1963) bizi hükümetten her şeyden dışladılar ve silah zoruyla da öldürmeye kalktılar...(K2,4).

24 Aralık 1963 gecesi "Kanlı Noel" veya "Kumsal Faciası" olarak ta bilinen Rum saldırısında Kıbrıs Türk Alay Komutanlığında görevli Binbaşı Nihat İlhan'ın Kumsal bölgesinde bulunan evine saldıran Rumlar, İlhan'ın eşi ve üç çocuğunu katletmiştir (Denker, 2001, s. 17). Aynı tarihlerde devam eden saldırılarda birçok Türk köyü yerinden edilmiş, bazı küçük Türk köylerinin neredeyse tüm insanları kazılan toplu çukurlara gömülmüştür. Kurtulanlar daha güvenli yerlere göç etmiştir (Yetiş, 2015, s.20). 22 Mart 1964 tarihine kadar 88 Türk köyü nispeten güvende oldukları Türk bölgelerine göç etmiştir. Dr. Fazıl Küçük İsmet İnönü'ye gönderdiği mektupta, Lefkoşa kazasından 30, Girne kazasından 6, Mağusa kazasından 4, Larnaka kazasından 14, Limasol kazasından 13, Baf kazasından 21 köyün Rum baskılarına dayanamayarak göç ettiğini bildirerek yardım talebinde bulunmuştur (Emircan, 2007, s. 278). Türkler tarafından boşaltılan köylere Rumlar mevzilenmiştir. Kuşatma ve saldırılar nedeniyle köylerde mahsur kalan Türkler bulunmaktadır. Irza tecavüz olayları her geçen gün artmakta bu nedenle aklını kaybeden kadınlara ve genç kızlara rastlanılmaktadır. 55.000 Türk Kızılay yardımları ile ayakta durmaktadır (Keser, 2010, s. 156).

Ama bu olaylar başlayınca en büyük göçte o zaman başladı. Çünkü bütün köyleri özellikle karma köyleri Ayvasıl mesela Lefkoşa'ya yakın orada köylüleri şehit ettiler, eziyet ettiler, toplu mezar yaptılar, o küçük köyler büyük köylere sığındı. Bazı köyleri tamamen özellikle karma köyleri terk ettik. Bazı küçük Türk köyleri terk edildi, 30 bine yakın göçmen verdik. Nüfusumuz o zaman 110.000 civarındaydı, 30 bini göçmen oldu. Büyük Türk köylerinde gruplaşmalar oldu...(K2,4).

...Kan uykusu diye bir belgesel var bu belgeseli çeken adam

Rum'dur, ne kadar garip değil mi? Belgeseli savaşın en küçük şehidi olan 18 aylık Melisa bebeğin gözünden çekiyor. Burada çekiyor özellikle bu tarafa geldi, Türk tarafına. Bu belgesel yayınlandıktan sonra Rum Devleti bu adamı ihraç etti vatandaşlıktan. Adama sorarlar belgeselde: ben diyor cephe dedim, çatışma bitiyor, köyüme geldim diyor bir baktım köy yok. Daha ağlamam gelir dedi adam. Köyün girişinde dedi harnup ağacı vardı, 8 çocuğum ve bir karım köydeydi, 2 gece 3 gün bir harnubun altında köye bakarak ağladım bana ne söyleyeceklerinden korktum... (K3, 2).

1964 yılının ilk aylarında, Lefkoşa'da boş evlere, okullara ve çevredeki köylere yerleştirilen Türk göçmenlerin sayısı 11.764'tür (Emircan, 2007, s. 235). Lefkoşa, Boğaz, Erenköy bölgelerinde yollarda tutulan Türkler kurşuna dizilmiştir. Bu dönemde, 103 Türk köyü terk edilerek 25 bine yakın Türk göçmen durumuna düşmüştür. 500'den fazla şehit, 1203 yaralı 203 kayıp verilmiştir (Ürer, 2003, s. 50). 30 Mayıs 1964 tarihinde terk edilmeyen Türk yerleşim yerlerinin tamamı Rum/Yunan kuşatması altına girmiştir. 16 Ağustos 1964 tarihli BM Barış Gücü açıklamasına göre 142 Türk köyü ve 5 şehrin %40'ında ekmek yapılacak un bulunmadığı, %25'inde 1-2 haftalık un bulunduğu, diğerlerinde ise ancak bir ay yetecek kadar un bulunduğu belirtilmiştir (Emircan, 2005, s. 60). Petrol, çimento, elbise, elektrik teçhizatı gibi günlük yaşamın bir parçası olan maddeler stratejik maddeler arasında sayılarak Türklere ulaştırılması yasaklanmıştır (Alaçam, 1990, s. 29).

En büyük kanton işte Lefkoşa Serdarlı bölgesi, bir de Girne Boğaz bölgesi, Lefkoşa Boğaz bizim elimizde ve muhasara altında dış dünyayla irtibat yok, ambargo altında. Türkiye'den Kızılay'ın yolladığı yardımlar var. Ambargo deyip geçme, ilaç, çocuk maması her şey, bir ara Makarios emretmiş suyu kesin, demişler su müşterektir. Yani ellerinden gelse havayı da kesecek bir durumdalar...(K2,4)

1966 yılı Mart ayında Kıbrıs'ta dağılmış şekilde bulunan göçmen aile sayısı 4440'tır. Bunlardan 2245 aile Lefkoşa'nın çevresinde, 275 aile Lefkoşa merkezde, 287 aile Larnaka'da, 146 aile Mağusa'da, 481 aile Baf'ta, 455 aile Limasol'da yaşamaktadır. Yeşilırmak ve Erenköy'de dâhil olmak üzere 551 ailede Lefke'de yaşamaktadır (Keser, 2006, s. 109). Bu verilere göre 1966 yılında Kıbrıs'ta bulunan Türk nüfusun %25'inin (yaklaşık 25.000 göçmen) ada içerisinde göçmen durumunda olduğu görülmektedir.

15 Kasım 1967 tarihinde Boğaziçi ve Geçitkale bölgesine yapılan saldırılarda 23 Türk şehit edilmiş, 2 Rum hayatını kaybetmiştir (Göktepe, 2012, s.1408). Türklere ait evler yakılmış ve malları yağmalanmıştır (Kürşad, vd. 1978, s. 236).

...Papaz 1965'te, Grivas komutasındaki birliklerle Geçitkale ve civarındaki köylere saldırıda bulundu ve bu Atlılar ve bilmem ne köyleri erkeklerin hepsini topladılar. Dozerlerle çukur kazdılar ve hepsini makinalı tüfeklerle taradılar, ölüleri dozerlerle çukurların içine kapattılar. Magosa kazasında 1-2 köyde gene Atlılar, Sandallar köylerinde, bir yaşında bir haftalık çocukları bile kadınlarından beraber öldürdüler. Köylüler savaştan sonra dönüp ailelerini aradıklarında yani kazdıklarında bunlar ortaya çıkmıştır ...(K4,12)

Baş Piskopos Makarios 1968 yılında politika değişikliğine gitmiştir. Aldığı bir kararla tüm ada üzerinde Türklere uygulanan bütün seyahat ve taşıma engellerini kaldırmıştır (Yetiş, 2015, s. 23). Göç edenlere çeşitli idari ve ekonomik kolaylıklar da sağlayarak Kıbrıslı Türklerin yurt dışına göçünü amaçlayan bilinçli bir politika yürütmüştür (Yurt Dışında, 2024, s. 1).

...Zaman içinde özellikle 1967 yılından sonra yine Rum tarafı Makarios pasaport ve maddi destek de vermek suretiyle Türklerin yurt dışına gitmesini sağlayan bir politika izliyor ve o dönemde büyük çoğunluk yine İngiltere, Avustralya olmak üzere Amerika vesaireye çeşitli yerlere göç ediyor bir göç te bu şekilde oluyor... (K1,4)

...Benim bir iddiam var, bu benim görüşümdür, eğer ki Papaz'a darbe yapmasalardı ve 1974'e yani çıkarmaya sebebiyet vermeseydi gâvur bana göre bugün bu ada Yunanistan'daydı. Çünkü Papaz politika değiştirdi, barikatları kaldırdı ve o hiç evlenmeyenler, hiç iş bulamayanlar, akrabalarını göremeyenler serbest oldu. O dönemde ben bayraktarlıkta telsizciydim Rum tarafına geçtim 2 kardeşim ile beraber, bizim cebimizde bir Osmanlı kuruşu yoktu. İki kardeşim burada kurulan acenteler aracılığı ile ve borç alarak Avustralya'ya gittiler. Acente orada bunlara iş buldu ve bu şirketin yaptığı bütün masrafları orada ödediler...(K4,9).

Acenteler ve şirketler kuruldu. 15, 16 yaşında Mücahitliğe başlayan gençler 25, 26 yaşına gelmişti, bunların ne işi var,

ne bir mesleği var, ne parası var... Bunların hepsi yani gençlerin hepsi gemilere uçaklara binip (Papaz'ın kurduğunu acente ve şirketlerin yardımıyla) Avustralya'ya, İngiltere ve Kanada'ya gitti (K4,13).

Burada o şirketler gidenlere biletini kesti, cebine harçlığını koydu ve oraya gittiğinde oradaki organizatörler herkesi ayrı ayrı fabrikalara işlere yerleştirdiler. Kıbrıs büyük ülke değil, fabrikaları yok bilmem nesi yok. Bir ülke de sadece memuriyetle geçim var. Yılda mesela 20-30 memur alınacak, e tamam işçi sınıfı ne olacak? malı mülkü olan geçinebilir, malı mülkü olmayan sadece 3-5 dönüm bahçesi tarlası olan adam nasıl geçinecek. Dolayısıyla göçler hiçbir zaman son bulmadı ...(K4,13).

Makarios sorarmış: Murat evin ne kadar? Evi sen satsan 2 liraya satacağın en fazla, 20 TL verirdi senin evini alırdı. 20 lirayla yurt dışına gidersen, bileti de keserdi. Gelirdi Alp'e Alp ne kadar senin tarlan? Bir tarlan var, 1 TL tamam al sana 15 TL verirdi. Makarios'u devirmeselerdi eğer Kıbrıslı Türk çok zor bulacaklardı şimdi buralarda. Göçlerin bir sebebi de Mararios'un bu politikası olmuştur...(K3, 1).

Ben zannederim ki benim tahminime göre Kıbrıs Türk olarak Londra'da daha fazlayız. Benim ailemin hepsi orada, söylerim sana. İstanbul'un İngiltere Başkonsolosu İstanbul'a geldi. Bir baktık Kenan Poleo, yeğenimdir dayımın oğlu. Ama Kenan tabi Türkçe bilmez. Orada doğup büyümüş. İstanbul Büyükşehir Belediyesiyle röportaj yaparken ben Kıbrıslıyım dedi, annem dedi Gülçin hanımdır dedi. Ha dedik akrabamızdır bu. Dayımın oğlu çıktı. Ondan sonra başka dayım gitti. Ondan sonra teyzem gitti. Ondan sonra öbür teyzem gitti (K5, 1).

Yaşanan çatışmalar, en önemli ihtiyaç maddelerine dahi konulan ambargolar, yoksulluk ve eğitim imkânının bulunmaması nedeniyle 1963-1974 yılları arasında yaşanan göç rekor seviyeye ulaşmıştır. 1911 yılında 315 köyde, 1960 yılında 232 köyde varlıklarını devam ettiren Türklerin 1973 yılına gelindiğinde 153 köyde tutundukları görülmektedir. Bu köylerin 105'i tamamen Türk'tür. 18 karma köyde Türkler çoğunlukta, 30 karma köyde ise azınlıktadır (Emircan, 2000, s. 84). Devlet idaresinin Rumlar tarafından kontrol edilmesi nedeniyle, Türkler çoğunlukta oldukları köylerde dahi tutunamamıştır.

Tabi 1963 olayları başladığında, küçük küçük köyler veya karma köylerde yaşayan azınlık durumundaki Türklere göçler oldu. Birçok yerde oldu yani diyelim ki dörtte bir beşte bir oranında bir bölüm başka bir Türk köyüne göç etti. Mesela bir Rum köyü düşünelim bin kişilik bir köyde 50 kişi yani 3-5 aileden oluşan Türk var bir mahallede. Onlar başka bir büyük Türk köyüne göç ettiler. 1963'te bu sefer hadiseler başladığında Rum Türk köylerine saldırmaya başladı. Kaçanlar oldu, birçok köy terk edildi, terk etmek mecburiyetinde kaldılar. Köylerde sadece yaşlılar kaldı, genç nesil daha büyük kasabalara göç ettiler. Esir alınanlara Rum işkence yaptı, ailelerini çocuklarını başka yerlere götürdü falan... (K4,11,14).

1971 Yılı sayımlarına göre Kıbrıs'ta 639.000 kişi yaşamaktadır. Nüfusun %78'i (511.220) Rum, %18'i (115.000)'i Türk, %2'i (12.780) ise diğer milletlerden oluşmaktadır (TÜSİAD, 1974, s.2). Kıbrıs Adası'nın tamamında 1971-1974 döneminde nüfusun ortalama artış hızı (%2,5) dikkate alındığında, Rum nüfusun 39.308 artışla 550.528, Türk nüfusun ise 8.842 artışla 39.308 olması gerekmektedir. Ancak 1974 yılına gelindiğinde Rum nüfusun 5520 kişi azaldığı, Türk nüfusun ise hemen hemen aynı kaldığı (600 kişi artmıştır) görülmektedir (Tablo 8) (Cuco, 1992, s. 1).

Tablo 8

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Nüfus ve Büyüme Oranları (1960-1974)

Yıl	1960	1971	1974
Rum	448.857	511.220	505.700
Türk	104.350	115.000	115.600
Diğer	24.408	12780	8700
T.	577.615	639.000	630.000

Kaynak: TÜSİAD, 1974, s. 2, Cuco, 1992, s. 1.

Nicel Bulgular

Araştırmanın hipotezleri ve alt hipotezlerinin doğrulanması amacıyla KKTC'de 10 Kasım-01 Aralık 2023 tarihleri arasında Lefkoşa ve Girne ilçelerinde 515 birey ile yüz yüze anket uygulaması yapılmıştır. Bu bölümde anketin bulguları analiz edilecek ve yorumlanacaktır.

Yıldırma ve Asimilasyon Sonucu Zorla Göç Ölçeği

Yıldırma ve asimilasyon sonucu zorla göç ölçeği ile “1878-1974 yılları arasında, Kıbrıslı Türklerin başka ülkelere göçleri kendilerine yapılan yıldırma ve asimilasyon politikaları sonucu zorunlu göç kapsamında gerçekleşmiştir” ana hipotezi test edilecektir. Ölçek altı adet likert tipi ifadeden oluşmaktadır. Ayrıca EOKA örgütünün uygulamaları ile ilgili olarak bir adet soru sorulmuş ve bu uygulamaların zorunlu göçe neden olup olmadığı sorusuna cevap aranmıştır.

Tablo 9

Yıldırma ve Asimilasyon Sonucu Zorla Göç Ölçeği

	Kesinlikle Katılmıyorum		Çok Az Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Mean (Ort.)	St.Dv. (Ss)
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1878'den 1960 yılına kadar Kıbrıs'ta devam eden İngiliz yönetimi sırasında Kıbrıslı Türklere adil davranılmıştır.	421	81,7	5	1	89	17,3	0	0	0	0	1,355	0,759
İngilizler adada var oldukları sürece Rum tarafına pozitif ayrımcılık yapmışlardır.	10	1,9	4	0,8	103	20	143	27,8	255	49,5	4,221	0,924

İngiliz egemenliğinde ilk ve ortaokullarda verilen eğitimlerde İngiliz sömürgeciliğinin alt yapısı oluşturulmak istenmiştir.	11	2,1	8	1,6	155	30,1	182	35,3	159	30,9	3,913	0,926
1878'den 1960 yılına kadar Kıbrıs'ta devam eden İngiliz döneminde adada İngilizce yaygınlaşmıştır.	6	1,2	41	8	225	43,7	177	34,4	66	12,8	3,497	0,858
1878'den 1960 yılına kadar Kıbrıs'ta devam eden İngiliz yönetimi sırasında Kıbrıslı Türkler arasında Hristiyanlaşmada artış olmuştur.	10	1,9	132	25,6	289	56,1	67	13	17	3,3	2,901	0,766
1878-1974 yılları arasında İngiltere ve başka ülkelere göç eden Kıbrıslı Türklerin adadan gönüllü olarak göç ettiklerini düşünüyorum.	200	38,8	17	3,3	298	57,9	0	0	0	0	2,190	0,966

Araştırmaya dâhil olan katılımcıların “Yıldırma ve Asimilasyon Sonucu Zorla Göç” ölçeğinin test edilmesi ile ilgili ifadelerle verdikleri cevaplar incelendiğinde;

“1878'den 1960 yılına kadar Kıbrıs'ta devam eden İngiliz yönetimi sırasında Kıbrıslı Türklerle adil davranılmıştır” ifadesine katılımcıların %81,7'si (n=421) kesinlikle katılmıyorum, %1'i (n=5) çok az katılıyorum, %17,3'ü (n=89) kısmen katılıyorum yanıtını vermiştir. Bu ifadeye katılıyorum ve

kesinlikle katılıyorum yanıtı veren katılımcı olmamıştır. Katılımcıların “1878’den 1960 yılına kadar Kıbrıs’ta devam eden İngiliz yönetimi sırasında Kıbrıslı Türklere adil davranılmıştır” ifadesine çok düşük (1,355±0,7590) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“İngilizler adada var oldukları sürece Rum tarafına pozitif ayrımcılık yapmışlardır” ifadesine katılımcıların %1,9’u (n=10) kesinlikle katılmıyorum, %0,8’i (n=4) çok az katılıyorum, %20’i (103) kısmen katılıyorum, 27,8’i (n=143) katılıyorum, %49,5’i (n=255) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların “İngilizler adada var oldukları sürece Rum tarafına pozitif ayrımcılık yapmışlardır” ifadesine çok yüksek (4,221±0,924) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“İngiliz egemenliğinde ilk ve ortaokullarda verilen eğitimlerde İngiliz sömürgeciliğinin alt yapısı oluşturulmak istenmiştir” ifadesine katılımcıların %2,1’i (n=11) kesinlikle katılmıyorum, %1,6’sı (n=8) çok az katılıyorum, %30,1 (n=155) kısmen katılıyorum, %35,3 (n=182) katılıyorum, %30,9’u (n=159) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların “İngiliz egemenliğinde ilk ve ortaokullarda verilen eğitimlerde İngiliz sömürgeciliğinin alt yapısı oluşturulmak istenmiştir” ifadesine yüksek (3,913±0,926) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“1878’den 1960 yılına kadar Kıbrıs’ta devam eden İngiliz döneminde adada İngilizce yaygınlaşmıştır” ifadesine katılımcıların %1,2’i (n=6) kesinlikle katılmıyorum, %8’i (n=41) çok az katılıyorum, %43,7’i (n=225) kısmen katılıyorum, %34,4’ü (n=177) katılıyorum, %12,8’i (n=66) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların “1878’den 1960 yılına kadar Kıbrıs’ta devam eden İngiliz döneminde adada İngilizce yaygınlaşmıştır” ifadesine yüksek (3,497±0,858) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“1878’den 1960 yılına kadar Kıbrıs’ta devam eden İngiliz yönetimi sırasında Kıbrıslı Türkler arasında Hristiyanlaşmada artış olmuştur” ifadesine katılımcıların %1,9’u (n=10) kesinlikle katılmıyorum, %25,6’ı (n=132) çok az katılıyorum, %56,1’i (n=289) kısmen katılıyorum, %13’ü (n=67) katılıyorum, %3,3’ü (n=17) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların “1878’den 1960 yılına kadar Kıbrıs’ta devam eden İngiliz yönetimi sırasında Kıbrıslı Türkler arasında Hristiyanlaşmada artış olmuştur” ifadesine orta (2,901±0,766) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“1878-1974 yılları arasında İngiltere ve başka ülkelere göç eden Kıbrıslı Türklerin adadan gönüllü olarak göç ettiklerini düşünüyorum” ifadesine katılımcıların %38,8’i (n=200) kesinlikle katılmıyorum, %3,3’ü (n=17) çok az katılıyorum, %57,9’u (n=298) kısmen katılıyorum yanıtını vermiştir.

Bu soruya katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum yanıtını veren katılımcı olmamıştır. Katılımcıların "1878-1974 yılları arasında İngiltere ve başka ülkelere göç eden Kıbrıslı Türklerin adadan gönüllü olarak göç ettiklerini düşünüyorum" ifadesine düşük (2,190±0,966) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Tablo 10

EOKA tarafından uygulanan siyasi ve askeri politikaların Türklerin adadan göç etmesinde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

	f	%
Evet	399	77,5
Hayır	12	2,3
Fikrim Yok	104	20,2
Total	515	100,0

"EOKA tarafından uygulanan siyasi ve askeri politikaların Türklerin adadan göç etmesinde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna katılımcıların %77,5'i (n=399) "Evet", %2,3'ü (n=12) "Hayır", %20,2'si (n=104) "Fikrim Yok" yanıtını vermiştir. Katılımcılar %77,5 gibi yüksek bir oranla EOKA'nın uyguladığı siyasi ve askeri politikaların Türklerin Kıbrıs Adası'ndan göç etmesinde etkisi olduğunu belirtmişlerdir.

1878 Sonrasında Yaşanan Göçün Sosyo-Ekonomik Hayata Olumsuz Etkisine Dair Ölçek

1878 sonrası yaşanan göçün sosyo-ekonomik hayata olumsuz etkisine dair ölçek ile "Göç hareketleri Kıbrıs'ın bu günkü demografik, siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel yapısına olumsuz yansımıştır" alt hipotezinin test edilmesi hedeflenmiştir. Ölçek dokuz adet likert tipi ifadeden oluşmaktadır.

Tablo 11

Sonrasında Yaşanan Göçün Sosyo-Ekonomik Hayata Olumsuz Etkisine Dair Ölçek

	Kesinlikle Katılmıyorum		Çok Az Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Mean (Ort.)	St.Dv. (Ss)
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1878'den 1974 yılına kadar geçen süreçte Kıbrıslı Türkler eskisinden daha da zengin hale gelmişlerdir.	227	44,1	14	2,7	264	51,3	7	1,4	3	0,6	2,117	1,024
1878'den 1974 yılına kadar geçen süreçte Kıbrıslı Türkler açısından işsizlik ve yoksulluk artmıştır.	9	1,7	41	8	373	72,4	84	16,3	8	1,6	3,08	0,608
1878'den 1974 yılına kadar geçen süreçte Kıbrıs'tan göç eden nüfusun en fazla gençlerden oluşmasının nedeni göç edilen ülkelere iş gücü sağlamaktır.	199	38,6	22	4,3	281	54,6	11	2,1	2	0,4	2,214	1,004

1878'den 1974 yılına kadar geçen süreçte Kıbrıs'tan göç edenler nitelikli insanlardı.	125	24,3	24	4,7	346	67,2	14	2,7	6	1,2	2,518	0,928
1878'den 1974 yılına kadar geçen süreçte Kıbrıslı Türklerin taşınmaz mallarında azalma meydana gelmiştir.	15	2,9	74	14,4	372	72,2	47	9,1	7	1,4	2,917	0,632
Kıbrıs'tan yapılan göçler Kıbrıs Türk aile yapısı üzerinde olumsuz etkilere sebep oldu	20	3,9	100	19,4	217	42,1	150	29,1	28	5,4	3,128	0,918
Kıbrıs'tan yaşanan göçler nedeniyle günümüzde nitelikli insan sorunu yaşanmaktadır.	41	8	81	15,7	374	72,6	17	3,3	2	0,4	2,724	0,67
Kıbrıs dışına yapılan nitelikli insan göçü olmasaydı Kıbrıslı Türklerin sosyo-ekonomik durumu şimdikinden daha iyi olurdu.	16	3,1	34	6,6	300	58,3	123	23,9	42	8,2	3,274	0,826
1878'den bugüne kadar geçen süreç içerisinde Güneyde Rum tarafında kalan Türk ailelerden birçoğu din değiştirerek asimile olmuştur.	59	11,5	93	18,1	350	68	13	2,5	0	0	2,616	0,719

Araştırmaya dâhil olan katılımcıların "1878 Sonrasında Yaşanan Göçün Sosyo-Ekonomik Hayata Olumsuz Etkisi" ölçeğinin test edilmesi ile ilgili

ifadelere verdikleri cevaplar incelendiğinde;

“1878’den 1974 yılına kadar geçen süreçte Kıbrıslı Türkler eskisinden daha da zengin hale gelmişlerdir” ifadesine katılımcıların %44,1’i (n=227) kesinlikle katılmıyorum, %2,7’i (n=14) çok az katılıyorum, %51,3’ü (n=264) kısmen katılıyorum, %1,4’ü (n=7) katılıyorum, %0,6’sı (n=3) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların *“1878’den 1974 yılına kadar geçen süreçte Kıbrıslı Türkler eskisinden daha da zengin hale gelmişlerdir”* ifadesine düşük (2,117±1,024) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“1878’den 1974 yılına kadar geçen süreçte Kıbrıslı Türkler açısından işsizlik ve yoksulluk artmıştır” ifadesine katılımcıların %1,7’si (n=9) kesinlikle katılmıyorum, %8’i (n=41) çok az katılıyorum, %72,4 (n=373) kısmen katılıyorum, %16,3’ü (n=84) katılıyorum, %1,6 (n=8) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların *“1878’den 1974 yılına kadar geçen süreçte Kıbrıslı Türkler açısından işsizlik ve yoksulluk artmıştır”* ifadesine orta (3,08±0,608) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“1878’den 1974 yılına kadar geçen süreçte Kıbrıs’tan göç eden nüfusun en fazla gençlerden oluşmasının nedeni göç edilen ülkelere iş gücü sağlamaktı” ifadesine katılımcıların %38,6’sı (n=199) kesinlikle katılmıyorum, %4,3’ü (n=22) çok az katılıyorum, %54,6’sı (n=281) kısmen katılıyorum, %2,1’i (n=11) katılıyorum, %0,4’ü (n=2) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların *“1878’den 1974 yılına kadar geçen süreçte Kıbrıs’tan göç eden nüfusun en fazla gençlerden oluşmasının nedeni göç edilen ülkelere iş gücü sağlamaktı”* ifadesine düşük (2,214±1,004) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“1878’den 1974 yılına kadar geçen süreçte Kıbrıs’tan göç edenler nitelikli insanlardı” ifadesine katılımcıların %24,3’ü (n=125) kesinlikle katılmıyorum, %4,7’si (n=24) çok az katılıyorum, %67,2’si (n=346) kısmen katılıyorum, %2,7’si (n=14) katılıyorum, %1,2’si (n=6) kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların *“1878’den 1974 yılına kadar geçen süreçte Kıbrıs’tan göç edenler nitelikli insanlardı”* ifadesine düşük (2,518±0,928) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

“1878’den 1974 yılına kadar geçen süreçte Kıbrıslı Türklerin taşınmaz mallarında azalma meydana gelmiştir” ifadesine katılımcıların %2,9’u (n=15) kesinlikle katılmıyorum, %14,4’ü (n=74) çok az katılıyorum, %72,2’si (n=372) kısmen katılıyorum, %9,1’i katılıyorum (n=47), %1,4’ü (n=7) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların *“1878’den 1974 yılına kadar geçen süreçte Kıbrıslı Türklerin taşınmaz mallarında azalma meydana gelmiştir”* ifadesine orta (2,917±0,632) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

"Kıbrıs'tan yapılan göçler Kıbrıs Türk aile yapısı üzerinde olumsuz etkilere sebep oldu" ifadesine katılımcıların %3,9'u (n=20) kesinlikle katılmıyorum, %19,4'ü (n=100) çok az katılıyorum, %42,1'i (n=217) kısmen katılıyorum, %29,1'i (n=150) katılıyorum, %5,4'ü (n=28) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların "Kıbrıs'tan yapılan göçler Kıbrıs Türk aile yapısı üzerinde olumsuz etkilere sebep oldu" ifadesine orta (3,128±0,918) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

"Kıbrıs'tan yaşanan göçler nedeniyle günümüzde nitelikli insan sorunu yaşanmaktadır" ifadesine katılımcıların %8'i (n=41) kesinlikle katılmıyorum, %15,7'si (n=81) çok az katılıyorum, %72,6'sı (n=374) kısmen katılıyorum, %3,3'ü (n=17) katılıyorum, %0,4'ü (n=2) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların "Kıbrıs'tan yaşanan göçler nedeniyle günümüzde nitelikli insan sorunu yaşanmaktadır" ifadesine orta (2,724±0,67) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

"Kıbrıs dışına yapılan nitelikli insan göçü olmasaydı Kıbrıslı Türklerin sosyo-ekonomik durumu şimdikinden daha iyi olurdu" ifadesine katılımcıların %3,1'i (n=16) kesinlikle katılmıyorum, %6,6'sı (n=34) çok az katılıyorum, %58,3'ü (n=300) kısmen katılıyorum, %23,9'u (n=123) katılıyorum, %8,2'si (n=42) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların "Kıbrıs dışına yapılan nitelikli insan göçü olmasaydı Kıbrıslı Türklerin sosyo-ekonomik durumu şimdikinden daha iyi olurdu" ifadesine orta (3,274±0,826) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

"1878'den bugüne kadar geçen süreç içerisinde Güneyde Rum tarafında kalan Türk ailelerden birçoğu din değiştirerek asimile olmuştur" ifadesine katılımcıların %11,5'i (n=59) kesinlikle katılmıyorum, %18,1'i (n=93) çok az katılıyorum, %68'i (n=350) kısmen katılıyorum, %2,5'i (n=13) katılıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların "1878'den bugüne kadar geçen süreç içerisinde Güneyde Rum tarafında kalan Türk ailelerden birçoğu din değiştirerek asimile olmuştur" ifadesine orta (2,616±0,826) düzeyde katıldıkları saptanmıştır.

Nitel ve Nicel Verilerin Sentezi

Araştırmanın nitel bölümünde görüşme yapılan 6 katılımcıdan 5'i İngiliz dönemini yaşamıştır. Eğitimde İngiliz dilinin öne çıkarılması, toplumların kendi milli değerlerinden uzaklaştırılması, askere alma, ayrımcılık, Türklerin İngiltere ve diğer ülkelere yaptıkları göçlerle ilgili somut örnekler vermişlerdir. Bu politikalara bağlı olarak Kıbrıs'ta göçe bağlı nüfus demografisinin bozulduğu, Türklerin zorunlu olarak Anadolu'ya veya Avustralya, İngiltere ve Kanada gibi ülkelere göç ettikleri

anlaşmıştır. Anket sorularına verilen cevaplardan da aynı doğrultuda veriler elde edilmiştir. Katılımcıların %81,7'si İngiliz yönetimi sırasında Türklere adil davranılmadığına dair görüş bildirmiştir. Ayrıca verilen eğitimlerle İngiliz dilinin yaygınlaştığı ve İngiliz sömürgeciliğinin alt yapısının oluşturulduğu, Hristiyanlaşmada kısmi de olsa artış olduğu, Kıbrıs'tan yapılan göçlerin zorunlu olarak gerçekleştiği belirtilmiştir (Tablo 9). Göç kuramları konusunda önde gelen teorisyenlerden biri olan Petersen (1958) yönlendirilen (*impelled*) göçte; sosyo-kültürel baskıları ayırt edici bir özellik olarak tanımlamıştır. Buna göre, potansiyel göçmenler, sosyal, kültürel ve ekonomik baskıların etkisi ile göç etmek zorunda kalmaktadırlar. İngiliz döneminde yaşanan göçler bu kapsamda değerlendirilmektedir.

İngiliz yönetiminin sonlanması ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması ile birlikte baskı ve yıldırma politikaları ile Türkleri göçe zorlama stratejisi uygulayan EOKA örgütünün faaliyetlerinde de artış yaşanmıştır. EOKA dönemini yaşamış olan katılımcılar Rumların Türklere yönelik uyguladıkları toplu katliam, mülksüzleştirme, aşağılama gibi yıldırma, sindirme ve göçe zorlama politikalarından örnekler vermişlerdir. "EOKA tarafından uygulanan siyasi ve askeri politikaların Türklerin adadan göç etmesinde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna katılımcıların %77,5'i "Evet" cevabını vermiştir (Tablo 10). Rum yönetimi ve EOKA'nın uyguladıkları politikalar sonucunda, Türklerin zorunlu olarak adadan göç ettikleri, nüfus dengesinin bozulduğu, Türk toplumunun yoksullaştığı, işsizliğin arttığı, nitelikli ve genç nüfusun göç ettiği, göçe bağlı olarak aile yapısında bozulmalar yaşandığı, akrabalık bağlarının koptuğu, sosyo-kültürel yaşamda olumsuzluklar yaşandığı anlaşılmıştır (Tablo 11). Petersen (1958) göç kuramında bu tarzda yapılan göçleri *zorla göç* kapsamında ele almıştır. EOKA terör örgütünün Kıbrıs'ı Türkler'den arındırma politikasına uygun olarak gerçekleştirmiş olduğu eylemler göçmenlerin gidip gitmeme konusundaki karar mekanizmasını kullanmalarına fırsat tanımamıştır. Petersen (1958) Nazilerin Yahudileri göçe zorlamak amacıyla geliştirdikleri anti-Semitik kanunları, uygulamaları ve Yahudileri kamplara taşımak amacıyla geliştirdikleri politikaları, zoraki göçe örnek olarak vermiştir. EOKA terör örgütünün Türklere yönelik uygulamaları da Nazilerin Yahudilere uygulamış olduğu politikalara benzemektedir. Türklere yönelik soykırım uygulanmakta, kamplara toplanmakta ve işkenceler yapılmaktadır. Göç teorileri bağlamında değerlendirme yapıldığında da Kıbrıs'tan yapılan göçlerin zorla göç kapsamında gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bu dönemde yaşanan göçlerin Kıbrıs Türk toplumu üzerindeki travmatik etkileri halen devam etmektedir. Nitelikli iş gücünün ve eğitimli insanların göç etmelerinden kaynaklı

eksikliklerin giderilmesi uzun süreler almış bu durum Türk toplumunun hem ekonomik hem de sosyo-kültürel yönden ilerleyişini geciktirmiştir.

Araştırma kapsamında nitel ve nicel veriler birlikte değerlendirildiğinde gerekli somut verilere ulaşılmıştır. Ankete verilen cevaplar ile literatürden sağlanan deliller ve odak grup görüşmelerinden elde edilen veriler birbirleri ile örtüşmekte ve birbirlerini desteklemektedir. Bu doğrultuda çalışmanın hipotezlerinin desteklenme durumu aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo 12

Araştırmanın Hipotezlerinin Desteklenme Durumu

Hipotez	Açıklama	Sonuç
H	1878-1974 yılları arasında, Kıbrıs'ta yaşanan Türk göçleri yıldırma ve asimilasyon politikaları sonucu zorunlu göç kapsamında gerçekleşmiştir.	Onaylandı
H1	İngilizlerin uygulamış olduğu siyasi ve sosyal politikalar Türklerin zorunlu olarak Kıbrıs'tan göç etmelerine neden olmuştur.	Onaylandı
H2	Rum/Yunan tarafının uygulamış olduğu askeri ve siyasi politikalar Türklerin zorunlu olarak Kıbrıs'tan göç etmelerine neden olmuştur.	Onaylandı
H3	1960-1974 yılları arasında Rum/Yunan tarafı Kıbrıslı Türklere yönelik etnik temizlik politikası uygulamıştır.	Onaylandı
H4	Göç hareketleri Kıbrıs'ın bu günkü demografik, siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel yapısına olumsuz yansımıştır.	Onaylandı

Sonuç ve Değerlendirme

İngiltere 1878 yılında Kıbrıs'ı Osmanlı Devleti'nden kiralamıştır. Yapılan anlaşma gereği Osmanlı toprakları üzerindeki Rus tehdidinin kalkması sonrasında Kıbrıs tekrar Osmanlı Devleti'ne bırakılacaktır. Ancak İngiltere Kıbrıs'ı ilhak etmiş ve sömürgesi haline getirmiştir. Araştırmadan elde edilen verilerinde desteklediği gibi; Kıbrıs'ta bulunan Türkler başka bir milletin egemenliği altında yaşamak istemediklerinden zorunlu olarak

Anadolu'ya göç etmişlerdir. İngiltere egemenliği sırasında, Türlerin devlet dairelerinden uzaklaştırılması, milli değerlerin zayıflatılması, geçim sıkıntısı, askere alma gibi politikalar da Türklerin adadan göç etmesine neden olan başka bir faktör olmuştur. Rumların İngiltere'ye karşı örgütlenmeleri ve isyana kalkışmaları sırasında Türk toplumu da Rumlarla aynı kefeye konularak haksız uygulamalara tabi tutulmuşlardır.

1960 yılında İngiltere'nin Kıbrıs'ı terk etmesi ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması ile Yunan/Rum tarafının Enosis istekleri artmıştır. Enosis'in önündeki tek engelin Kıbrıs'ta yaşayan Türkler olduğu inanışına sahip olunması, EOKA örgütü aracılığı ile Türklere yönelik katliamlar yapılmasına ve Türklerin adadan zorunlu olarak göç ettirilmesine neden olmuştur. Rumlar bu dönemde Türklere yönelik köy saldırıları, kuşatma, öldürme, yaralama, ambargo, yoksullaştırma, aç bırakma, aşağılama gibi yıldırma ve sindirme politikaları uygulamışlardır. Bu şekilde Kıbrıs'ın Türklere arındırılması hedeflenmiştir. On binlerce Kıbrıs Türkü Türkiye, İngiltere, Avustralya ve Kanada'ya göç etmiştir. Türklerin adadan göç ettirilmesi için uygulanan yıldırma politikalarına bir dönem ara verilerek, göç edecekleri birtakım kolaylıklar sağlanmıştır. Ana hedef Kıbrıs'ı Türklere arındırmaktır. Katılımcılara göre Kıbrıs dışında yaşayan Türklerin nüfusu, halen Kıbrıs'ta yaşayan Türklere fazladır. Göçe dair sayısal verilerde bu durumu doğrular niteliktedir.

Aradan geçen uzun yıllara rağmen sömürge döneminden ve Kıbrıs Cumhuriyeti döneminden kalan travmaların Kıbrıs Türkleri üzerindeki etkisinin halen devam ettiğini söylemek mümkündür. Yaşanan travmalar sömürge ve çatışma dönemini görmeyen genç kuşaklara da miras kalmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler bu durumu destekler niteliktedir. Kıbrıs Türklerine göre KKTC siyasi alanda bir varoluş mücadelesi sürdürmektedir. KKTC'nin Dünya siyaseti ile entegrasyonu en önemli öncelikleri arasındadır. Kıbrıs Türk toplumunun siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel alanda gelişimi için Türkiye'nin desteklerine ihtiyacı olduğu yadsınamaz bir gerçek olarak önümüze çıkmaktadır. Doğu Akdeniz coğrafyası için vazgeçilmez bir konumda bulunan Kıbrıs Adası'nın Türkiye ile olan bağlarının güçlendirilmesi için pragmatik politikalar geliştirilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

Ek Beyan / Declaration

Makalenin tüm süreçlerinde TESAM'ın araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hareket edilmiştir.

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Bu çalışma Kırıkkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir. Proje numarası 2023/117'dir.

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

In all processes of the article, TESAM's research and publication ethics principles were followed.

There is no potential conflict of interest in this study.

This study was supported by Kırıkkale University Scientific Research Projects Coordination Unit. Project number is 2023/117.

The authors contributed equally to the study.

Kaynakça

Adıgüzel, Y. (2022). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Alaçam, H. F. (1990). *Kıbrıs sorunu-gelişmeler ve görüşler*. İstanbul: SİSAV Yayınları.

Altan, M. H. (2003). *Kıbrıs'ta Rumlaştırma hareketleri*. Ankara: Yeni Avrasya Yayınları.

Atasoy, A. (2011). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin nüfus coğrafyası. *Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 29-62.

Bedevi, V. (1966). *Kıbrıs tarihi*. Lefkoşa: Kıbrıs Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Castelli, F. (2018). Drivers of migration: why do people move?. *Journal of Travel Medicine*, 25(1), 10.1093/jtm/tay040. <https://doi.org/10.1093/jtm/tay040>.

Cuco. (1992). *The demographic structure of the Cypriot communities*. Parliamentary Assembly of the Council of Europe. Strazburg: Report Doc.6589. Erişim tarihi: 3 Nisan 2024, <https://assembly.coe.int/Documents/WorkingDocs/1992/EDOC6589.pdf>.

Çakmak, Z. (2008). Kıbrıs'tan Anadolu'ya Türk göçü (1878-1938). A.Ü.

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 14(36), 201-223.

Denker, M. S. (2001). *Bir millet ve devletin yaşama hakkı, Kıbrıs sorunu*. Ankara: Türk-Ar.

Devlet Arşivleri. (2024). *Cumhuriyet Arşivi*. Erişim tarihi: 5 Nisan 2024, Devlet Arşivleri Başkanlığı (devletarsivleri.gov.tr).

Doğan, İ. (2018). *Göç ve kültür*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Ekici, S., ve Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Dergisi*, 5(7), 9-22.

Emircan, M. S. (2000). *Kıbrıs Türk toprağıdır*. Ankara: Türk-Ar.

Emircan, M. S. (2007). *Kıbrıs Türk toprağıdır*. Ankara: Türk-Ar.

Emircan, S. E. (2005?). *Vefa kültürü dizisi: Birinci kitap*. Lefkoşa: ---

Faist, T. (2003). *Uluslararası göç ve uluslararası toplumsal alanlar*. İstanbul: Bağlam Yayınları.

Gibbons, H. S. (2003). *Kıbrıs'ta soykırım* (A. Yılmaz, Çev.). Ankara: Özyurt Matbaası

Göktepe, C. (2012). Kıbrıs meselesinde kriz süreci ve Türkiye (1964-1974). *T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu*, ss. 1397-1427. Erişim tarihi: 28 Mart 2024, <https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/G%C3%96KTEPE-Cihat-KIBRIS-MESELES%C4%B0%E2%80%99NDE-KR%C4%B0Z-S%C3%9CREC%C4%B0-VE-T%C3%9CRK%C4%B0YE-1964-1974.pdf>.

Gürel, Ş. S. (2020). *Kıbrıs tarihi 1878-1960*. Ankara: İmge Kitapevi.

Haldun, İ. (2013). *Mukaddime* (A. Tekin Yay. Haz.). İstanbul: İlgü Kültür Sanat Yayıncılık.

İsmail, S. (1997). *İngiliz yönetiminde Türk-Rum ilişkileri ve ilk Türk-Rum kavgaları*. Lefkoşa: Kıbrıs Türk Mücahitleri Derneği Yayınları No:5.

Keser, U. (2006). Kıbrıs'ta göç hareketleri ve 1974 sonrasında yaşananlar. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5(12), 103-127.

Keser, U. (2010). *Kızılay belgeleri ışığında Kıbrıs 1963-1974*. Ankara: Türk Kızılayı Yayınları.

Keser, U. (2011). 21 Aralık 1963 Kanlı Noel, Kumsal Faciası ve bugüne

yansımaları. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 11(23), Güz, 93-121.

Kıbrıs'ta İngiltere. (2023). Kıbrıs'ta İngiltere dönemi (1878-1960). *KKTC Enformasyon Dairesi*. Erişim tarihi: 17 Kasım 2023, <https://pio.mfa.gov.ct.tr/kibrista-ingiltere-donemi-1878-1960/#:~:text=1914%20y%C4%B1l%C4%B1na%20kadar%20aday%C4%B1%20m%C3%BClkiyeti,K%C4%B1br%C4%B1s%20adas%C4%B1n%C4%B1%20ilhak%20etti%C4%9Fini%20bildirir.>

Koç, S. (2005). *Dünden bugüne Kıbrıs sorunu ve stratejik yaklaşımlar*. İstanbul: IQ Kültür Yayıncılık.

Kuran, E. (1993). Türk-Yunan ilişkileri çerçevesinde Kıbrıs sorunu (1923-1939). *Kıbrıs'ın Dünü-Bugünü Uluslararası Sempozyumu*, Gazi Mağusa (28 Ekim-2 Kasım 1991), KKTC DAÜ ve T.C. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınları.

Kurtuluş, H., ve Purkıs, S. (2012). *Kuzey Kıbrıs'ta Türkiyeli göçmenler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları (Yaylacık Matbaacılık).

Kürşad, F. vd. (1978). *Belgelerle Kıbrıs'ta Yunan emperyalizmi*. İstanbul: Kutsun Yayınevi.

Nas, F. (2018). Göç sosyolojisi, Farklı boyutlarıyla göç. İçinde Şimşek, R. (Ed.), *Göç ve göçün yol açtığı sorunlar* (ss. 73-94). Ankara: Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Oktay, H. E. (2015). *Kıbrıs sorunu: Türk tarihinin kayıp yılları*. İstanbul: Akis Yayınları.

Özdal, B. (2018). *Uluslararası göç ve nüfus hareketleri bağlamında Türkiye*. Bursa: Dora Yayınları.

Öztürk, A. (2018). Göç sosyolojisi, Farklı boyutlarıyla göç. İçinde Şimşek, R. (Ed.), *Göçün metafiziği ve imajolojisi üzerine* (ss. 1-14). Ankara: Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Perruchoud, R., ve Redpath, R. (2013). Uluslararası göç hukuku, göç terimleri sözlüğü. *Uluslararası Göç Örgütü (IOM)*. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf.

Petersen, W. (1958). A general typology of migration. *American Sociological Review*, 23(3), 256-266, <https://doi.org/10.2307/2089239>.

Sarımay, Y. (2000). *Osmanlı idaresinde Kıbrıs*. Ankara: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü.

Sarp, Ç. (2020). Göç sosyolojisinin kuramsal temelleri. İçinde Sarp, Ç. (Ed.), *Göç sosyolojisi – Türkiye’den örneklerle* (ss. 359-527). Ankara: Orion Kitabevi.

Savrun, E. (2018). Kıbrıs sorununun Birleşmiş Milletler’e taşınmasının ardından ortaya çıkan Yunan-Rum EOKA tedhiş örgütü. *Ufuk Üniversitesi SBE Dergisi*, 7(13), 75-89.

Serter, V. Z. (1980). *Kıbrıs Türk mücadelesi tarihi*. Lefkoşa: Halkın Sesi.

Serter, V. Z. (2008). *Kıbrıs’ta Rum-Yunan saldırıları ve soykırım*. Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.

Suna, A. ve Cereci, S. (2022). Göç kuramları bağlamında göç etmezliğin anatomisi. *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi SBE Dergisi*, 19(49), 195-208.

Şimşek, R. (2018). Göç sosyolojisi, farklı boyutlarıyla göç. İçinde Şimşek, R. (Ed.), *Göçün metafiziği ve imajolojisi üzerine göç kuramları* (ss. 2-48). Ankara: Akademisyen Kitabevi A.Ş.

TBMM. (2023). Kanun.tbmm.c00200343. *Türkiye Büyük Millet Meclisi*. Erişim tarihi: 17 Kasım 2023, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanun.tbmm.c002/kanun.tbmm.c002/kanun.tbmm.c00200343.pdf.

Türsan, N. (1987). *Yunan sorunu*. Ankara: ---.

TÜSİAD. (1974). Kıbrıs 1974. *TÜSİAD-T/74.8.3*. Erişim tarihi: 3 Nisan 2024, https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/download/7918_e6eb4c0da44177a0df6ec21fe0e7d1a5.

Ürer, T. (2003). *Kıbrıs’ın tarihçesi*. Ankara: Ankara Ticaret Odası.

Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayınları.

Yetiş, C. (2015). *Ermek’ten Kıbrıs’a göç eden büyük dedem ve sonrasında Kıbrıslı Türkler*. Lefkoşa: Orman Printing Ltd.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

KKTC Dışişleri Bakanlığı. (2024). Yurt dışında yaşayan Kıbrıslı Türkler.

Erişim tarihi: 22 Mart 2024, <https://mfa.gov.ct.tr/tr/dis-politika/yurt-disinda-yasayan-kibrisli-turkler/>.

Yücel, O. (2021). 1963-1974 yılları arasında Kıbrıs'ta Rumların Türklere karşı saldırıları soykırım olarak değerlendirilebilir mi? *Harp Tarihi Dergisi*, 4, 103-130.